

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

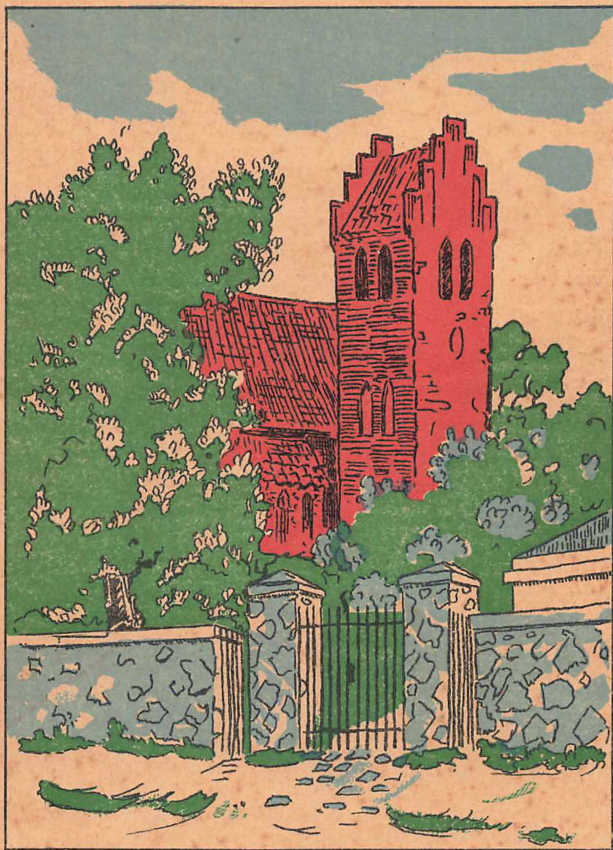
Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

LYNGBY-BOGEN

1937

UDGIVET AF
HISTORISK-TOPOGRAFISK SELSKAB
FOR LYNGBY-TAARBÆK KOMMUNE

Historisk-topografisk Selskab for Lyngby-Taarbæk Kommune.

Selskabet er stiftet ved et Møde paa Grundtvigs Højskole den 27. Oktober 1927 og har til Formaal at vække Interesse for og fremskaffe og udbrede Oplysning om Lyngby-Taarbæk Kommune i Fortid og Nutid i historisk, topografisk, økonomisk og kulturel Henseende. Formaalet søges opnaaet ved Arbejde i Studiekredse, ved Afholdelse af Foredrag og ved Udgivelse af Skrifter.

Medlemsbidraget er 2 Kr. aarlig for det første Medlem af en Husstand, 1 Kr. for hvert af de øvrige.

Lyngby Bibliotek modtager Indmeldelse af nye Medlemmer.

Sang
ved
Deres Majestæters
Kongens og Dronningens
allerhøieste Ankomst
til
Sorgenfrie Slot
den 6. Mai 1840.
Sat i Musik af Gebauer.

Velkommen, velkommen, vor elskede Drot,
Vor elskede Dronning, til Sorgenfrie Slot,
Forynget Naturen Dig byder;
See! Bøgen sig smykker med lysgrønne Blad,
Af Knoppen sig Blomsten udfolder saa glad,
Og Skovkildens Rislen, og Aestrømmens Brusen,
Og Biesværmens Summen, og Vaarvindens Susen
Og Skovenes Sangchor med Jubel udbyder:
Velkommen!

Velkommen! med Længsel vor Dronning, vor Drot
Vi vented' at see paa det landlige Slot,
Kiermindet om hensvundne Tider;
Hvor Barnet sig fryded' med Vaarblomstens Pragt,
Hvor Ynglingen drog paa den lystige Jagt,
Hvor Kongen skal vandre blandt Huuslivets Glæder
Ved Dronningens Haand paa de velkiendte Steder;
Ja Slottet faar Røst, og som Echo det lyder:
Velkommen!

Velkommen, vort Fødelands elskede Drot,
Vort Dannemarks Dronning, ved landlige Slot
Fra trofaste Hjerter det lyder;
Hvor Godhed og Mildhed har plantet sit Spor
Blandt Alle, der Kjerlighed frodigen groer,
Begeistret af Hjerterne Ønsket fremstræber,
I Børnenes Stammen, paa Oldingens Læber,
Og Folket med Glæde med Jubel udbryder:
Velkommen!

By og Bol.

Af A. C. Tandrup.

Den bedste Kilde, vi har til Oplysning af ældre Tilstande i vore Landsbyer, er uden Tvivl det store Materiale, der blev indsamlet i 1680erne som Grundlag for Matrikelen 1688.

Materialet er udnyttet af mange og paa mange Omraader, men dog langt fra til Bunds. Det vil sikkert ogsaa vare længe, inden man kommer saa vidt, da det fylder henimod 2000 tykke Protokoller.

Den Del af det Materiale, som angaar Lyngby Sogn, er Hovedkilden til den følgende Fremstilling, derfor først en kort Redegørelse for, hvorledes Materialet blev til, og hvad det omfatter, for saavidt det har Interesse i det foreliggende Tilfælde.

Efter at man i Regeringen var blevet enige om, hvorledes Arbejdet skulde gribes an og udføres, tog man i 1682 fat paa Opmaalingerne, som i Løbet af dette og det følgende Aar fuldførtes.

Selve Opmaalingen var et meget stort Arbejde, da en Landsbys Jorder paa den Tid var delt i en omtrent talløs Mængde Parceller.

Hele Bymarken var først delt i 2, 3 eller 4 store Hoveddele, som kaldtes Vange, her i Lyngby var der paa Papiret 4 Vange, men i Realiteten, d. v. s. i driftsmæssig Henseende, kun 3. Disse Vange var igen delt i mindre Stykker, som kaldtes Aase, og i hver af disse havde for det meste hver Gaard en eller flere Agre, og det var alle disse, der i 1680erne blev opmaalt og vurderet, boniteret vilde vi i vore Dage sige om en Vurdering af denne Beskaffenhed.

Naar nu de til Opmaalingen udnævnte, suppleret med stedkendte Folk, kom til en Landsby, blev alle Byens Gaardmænds og Husmænds Navne skrevet op, i hvert Fald for saavidt de ejede eller brugte Jord, og saa blev Gaardene og Husene nummererede hver for sig. Her i Lyngby fik de Nummer, efter som de laa i Byen. Naar det var besørget, gik man ud paa Marken og begyndte Opmaalingsarbejdet, idet man ved Ankomsten til en Aas først søgte Oplysning om, hvad der dyrkedes i den, hvor lang Tid den laa i Sæd, hvor lang Tid i Hvile, og hvorledes Jordens Kvalitet var. Man maalte saa hver Agers Længde og Bredden i begge Ender, hvilke Tal blev skrevet op sammen med Navnet paa den Mand, der brugte Jorden, eller Nummeret paa den Gaard, hvortil Ageren hørte.

Naar det var gjort, gik man til den næste Ager og saa fremdeles,

til alle Aasens Agre var maalt og Resultatet opnoteret, hvorefter man gik til den næste Aas.

Alle de Oplysninger, man paa denne Maade fik opnoteret, samledes sammen i en Protokol, den man kalder Sognets Markbog.

Hvor nøjagtig Opmaalingen og hvor effektiv Boniteringen var skal vi i denne Forbindelse ikke drøfte, begge Dele lod selvfølgelig efter vor Tids Idealer noget tilbage at ønske, men Arbejdet var dog saa forsvarligt, at man omtrent lige til vore Dage har betalte Skat efter Matrikelen af 1688.

Det, vi derimod vil rette Opmærksomheden imod, er den Fordeling af Jorden, Markbogen oplyser os om, følgende den Fremgangsmaade Henrik Larsen i Aarb. f. nord. Oldk. 1918 har anvendt ved Behandlingen af nogle Landsbyer i andre Egne, hvor Forholdene maaske var mere typiske end her.

Markbogen stammer for denne Egn's Vedkommende fra Aaret 1682, men selve Fordelingen af Jorden var paa dette Tidspunkt for Lyngbys Vedkommende af meget ældre Dato. Saaledes som Fordelingen forefandt i 1682, saaledes havde den sikkert været i Hundreder af Aar og saaledes blev den i store Træk ved at være, indtil Udskiftningen ca. 100 Aar senere fandt Sted. Markbøgernes Oplysninger skulde altsaa ikke alene sætte os i Stand til at anskue Forholdene paa Opmaalingens Tid, men for et Tidsrum, der strækker sig maaske fra den tidlige Middelalder til Fællesskabets Ophævelse henimod Aar 1800.

Det var nemlig ikke nogen let Sag at faa en engang gennemført Fordeling ændret. Fællesskabet, som ved dets Indførelse betød et stort Fremskridt og forøgede Landbrugets Muligheder i betydelig Grad, vanskeliggjorde omtrent til det umulige at gennemføre Ændringer i de engang fastlagte Tilstande, der tilsidst blev saa tilvante, at man ansaa dem for de eneste mulige. I Lyngby var Bønderne tilmed alle Fæstere, næsten hele Byen tilhørte Kronen, og det havde været Tilfældet saa langt tilbage i Tiden, som Kilderne tillader os at følge den; men det, at Bonden kun var Bruger, tjente yderligere til at stabilisere den givne Tilstand.

Selvfølgelig kunde der ske Delinger og Sammentlægninger af Gaardene, men derved skete der ingen egentlig Ændring i Bymarken, — og Byens Bønder kunde foretage Nybrud i de til Byen hørende udyrkede Arealer, men det var kun en Tilføjelse til noget eksisterende, ikke nogen Ændring i Fordelingen i den gamle Bymark.

Lyngby Bymark

var, som foran nævnt, delt i 4 Vange: Rishøj, Bavnehøj, Borrevang og Gladsaxe Vang¹⁾. Af disse blev Borrevang og Gladsaxe Vang dyrket som en Vang, skønt de laa adskilt, hver paa sin Side af Byen. Lyngby havde altsaa Trevangsbrug, saaledes som alle andre Byer i disse Egne af Landet.

1) Se for Rishøj, Bavnehøj og Borrevangs Vedkommende Kortet Side 231.

I de enkelte Vange var der henholdsvis 19, 17, 14 og 18 Aase; men af disse var der nogle, som indtog en Særstilling.

I Byen laa der nemlig 2 store Gaarde, Fogedgaarden og Brydegaarden, som man kan kalde dem, og som de vistnok ogsaa blev kaldt, til Adskillelse fra hinanden. Manden i den ene var nemlig i lange Tider Sognefoged — Bestillingen fulgte Gaarden, og Manden i den anden førte Tilnavnet „Bryde“, et Navn han formentlig fik efter Gaarden.

Disse to Gaarde havde al deres Jord liggende i de Aase, som laa Byen nærmest, og der var ikke andre af Byens Bønder, som havde Jord dér¹⁾.

Man skulde jo saa mene, at der her ikke kunde blive Tale om nogen Agerfordeling, men at hver Aas var ligelig delt i to Dele mellem de to Gaarde.

Saadan var det dog ingenlunde. „Brydeasene“ var ikke alene som andre Aase delt i Agre, hvad vel kunde være formaalstjenligt nok af Hensyn til Afvandingen, men Aasene var delt saaledes mellem de to Gaarde, at hver havde hveranden Ager.

Uden for Brydejorden laa de andre Aase, som Byens øvrige Bønder og Præsten havde delt mellem sig, og her møder vi en ganske anderledes broget Mangfoldighed.

Som Eksempel paa

Agerfordelingen

her, tager vi de 3 i Markbogen først indførte Aase i Rishøj Vang (se Bilag I, Kolonne I, II og III). Dernæst et Par Aase længere ude i Marken (Bilag I, Kolonne IV og V), og tilsidst (i Kolonne VI) et Eksempel paa en Fordeling, hvor Gaardenes Parter i Marken ligger i samme Orden, som Gaarden i Byene.

I disse Kolonner er Gaard Nr. 2 slet ikke repræsenteret og Nr. 1 kun i mindre Grad. Det hænger sammen med, at Gaardene Nr. 1 og 2 er de to store Gaarde, som vi i Følge det foregaaende slet ikke skulde vente at finde blandt Parthaverne i den her omtalte Del af Bymarken. Naar vi alligevel finder Gaard Nr. 1 som Lodtager, har det sin særlige Aarsag, som vi senere skal se (Side 221).

Det skal nu være den følgende Undersøgelses Formaal at finde det Princip, hvorefter Agrene i Lyngby Bymark var fordelt blandt Brugerne, for trods det tilsyneladende Virvar er der Orden i Sagerne.

Vi betragter først Kolonner I, II og III, der giver Fordelingen i 3 paa hinanden følgende Aase i Rishøj Vang. Disse Kolonner er ved Tværestreger inddelt i forskellige Grupper og man vil let finde de samme Grupper i alle 3 Kolonner. 14-19-19-4 danner saaledes en Gruppe, 14-15-13 en anden, 17-11 en tredie o. s. v. Kun Nr. 18 staar hele Tiden for sig selv.

¹⁾ Se Korte Side 231.

I Kolonnerne IV og V gælder noget lignende, blot er det her 6-7; 8-12; 11-19-19 o. s. v., der stadig følges ad. Og saaledes som det er i disse 5 Tilfælde, saaledes er det omtrent over alt, nogle Steder en Fordeling som i I, II og III og andre Steder som IV og V.

Vi gaar derefter over til en nærmere Undersøgelse af Eksemplerne i I, II og III. Det viser sig først, at der i næsten alle de Aase, hvor Fordelingen følger det Princip, vi her har fundet, er 9 forskellige Grupper. I nogle er der 2, i andre 3, og i en enkelt er der ved at blive 4 Parthavere, medens Nr. 18 stadig er en Gruppe for sig.

Der er imidlertid ikke Tale om en Lighedeling af Gruppens Areal blandt Parthaverne i den, hvad man vil kunne overtøye sig om, ved at se paa det i Bilag II opførte Eksempel, der med Undtagelse af nogle for Formaalet overflødige Randbemærkninger, er en Afskrift af de i Markbogen indførte Opmaalingsresultater af Aasen „Bringe Stykkerne“. I den første Gruppe har Nr. 6 ca. Halvdelen af Arealet, medens Nr. 1 og Nr. 15 deler den anden Halvdel lige. Paa samme Maade i næste Gruppe, hvor Nr. 7 har Halvdelen, medens 4 og 5 deler Resten. I de Grupper, hvor der kun er 2 Parthavere, deler de derimod Arealet nogenlunde ligeligt. I Gruppen 14-19-19-4 er der en Uregelmæssighed, som ikke findes i de andre Aase. Forholdet for denne Gruppens Vedkommende er ellers, at 19 og 19 har Halvdelen af Arealet.

Vi ser endvidere, at flere af Grupperne, skønt Parthavernes Antal er forskellige, praktisk talt er lige store. I Virkeligheden regnede man dem for lige store allesammen, idet Bondens Arealmaal ikke var \square Al, men Skæpper Korn i Udsæd. Derved kom Engpletter og Smaakrat, hvoraf der altid fandtes en Del rundt om i Bymarken, ikke med i Bondens Arealberegning, men i den Opmaalning, vi her betragter, er saadanne dog taget med. Desuden saae Bonden ikke alle Steder lige tykt. Den Jord, der erfaringsmæssigt gav bedst, fik ogsaa den tætteste Udsæd. Endelig kan der i Tidens Løb vel ogsaa være sket mindre Forskydninger af Skellene, saa een paa den Maade kan have faaet lidt mere, en anden lidt mindre, end Meningen oprindelig havde været. Naar alt dette tages i Betragtning, blev Resultatet 9 lige store — eller rettere — i Brug lige nyttige Grupper, hver paa 2 Tdr. Land i Udsæd¹⁾.

Af de forskellige Grupper, der her er fremdragne, betegner 14-19-19-4 den yngste Tilstand; Grupper som 8-16, 17-11 viser formentlig en betydelig ældre, medens Grupper som 14-15-13, 12-5-3 m. fl. maa have faaet deres Sammensætning ved Delinger af den ene af Halvdelene. Om Gaard Nr. 18 gælder det som nævnt, at den alene har et Areal, der svarer til en Gruppe. Vi ser tillige (Bilag II), at dens Part er delt i to Agre, nøjagtig som en af de Grupper, der er delt mellem to Gaarde.

¹⁾ Sokkelund Herreds Skifteprotokol, 1671⁸⁰/09, 1677⁹/7.

Ogsaa dette Forhold kunde tyde paa Delinger, saaledes at der paa et vist Tidspunkt har været 9 Gaarde, men af disse 9 er kun en blevet bevaret i sin oprindelige Størrelse. Denne Antagelse bestyrkes yderligere derved, at Gaard Nr. 18 var Præstegaarden, og det ligger i Sagens Natur, at den ikke blev Genstand for Deling.

Da Præstegaarden saaledes maa antages at være uberørt af Delinger eller Sammenlægninger eller hvad andet, der kan have formindsket eller forøget Gaardenes Tilliggender i den Del af Bymarken, her omhandles, er det sandsynligt, at den ved sine Andele i den daværende Bymark betegner den Størrelse Gaardene i Lyngby havde, da den blev udlagt til Præstegaard, idet det formentlig har været Kotume, at man til Præsten udlagde en Gaard fuldgod med Byens andre Gaarde¹⁾ og er det Tilfældet, har Byen, da dette skete, vel bestaaet af 8 Gaarde og maaske Brydegaardene (Præstens Gaard lader vi foreløbig ude af Betragtning). Disse 8 Gaarde er saa i Tidens Løb blevet delt, først i 2 Dele, og den Skæbne har de alle lidt, men dernæst er Delingen blevet fortsat, idet nogle af Halvdelene deles paany. Af de Gaarde, der fandtes i Byen i 1682, skulde Præstegaarden da ved sine Andele betegne den ældste Tilstand, under den daværende Agerdeling, Gaardene 6-7-8-9-10-12-13-16-17 (og 19) den næste og 1-3-4-5-14-15 den yngste. Disse „nye Gaarde“ laa da ogsaa noget for sig selv i Byen, 3-4-5 i den ene Ende, 14 og 15 i den anden, medens Nr. 1 var den saakaldte Fogedfjerding, hvortil der ikke hørte selvstændige Bygninger.

Bol og Ornum.

I en Indberetning fra Præsten i Lyngby 1651 oplyses det, at Byen havde 4 Bol.

Oprindelig — og det var længe før man kendte noget til Fællesskab — var et Bol saa stort et Stykke Jord, som en Familie skulde have for at kunne leve paa Frimandsvis, men ved Fællesskabets Indførelse kom det til at betyde tilsvarende Andele i den fælles Bymark.

Disse 4 Bol er det, vi genfinder i de 8 Grupper, den 9. Gruppe var jo Præstegaarden og den maa vi i denne Forbindelse holde udenfor; den indtog ikke alene i skattemæssigt, men sikkert ogsaa i nogen Grad i driftsmæssig Henseende en Særstilling²⁾ Her spiller det driftsmæssige næppe nogen Rolle, hvorimod dens skattemæssige Særstilling maa tillægges Betydning. Allerede jyske Lov har en Bestemmelse om, „at Præster, der renlige ville leve, de skulle af et Bo ingen Redsel opholde³⁾“.

Paa denne Baggrund holder vi Præstegaarden udenfor, og i Henseende til at „opholde Redsel“, d. v. s. være pligtig til at betale til Ledingen, vil det altsaa være helt rigtigt for Lyngbys Vedkommende kun at

¹⁾ E. Arup: Danmarkshistorie I, 151.

²⁾ Danske Vider og Vedtægter, f. Eks. Bjerregravs Vedtægt.

³⁾ Jyske Lov 3, 10.

tale om de 8 Grupper, der altsaa udgør 4 Bol, hvoraf følger, at en Gruppe kan sætte = $\frac{1}{2}$ Bol¹⁾).

Bag alt dette kan vi formentlig skimte en oprindelig Firedeling, svarende til de 4 Bol, efterfulgt af en Ottedeling, der allerede var gennemført, da Præstegaarden blev udlagt. Hvornaar dette skete, er imidlertid ikke let at vide, man kan gætte paa Tiden omkr. 1060, men syndeligt nærmere kan man næppe komme det. Det er da sandsynligt, at der, for at skaffe Jord til Præstegaarden, er foretaget en Omrebning, d. v. s. en ny Fordeling af de Arealer, der da var under Plov, saaledes at Præsten fik en Gaard af samme Størrelse som de andre. Bolet havde imidlertid paa dette Tidspunkt forlængst mistet sin Betydning som Arealmaal, hvorimod det som en Enhed i skattemæssig Henseende fik stor Betydning, men da Præstegaarden i den Retning havde en Særstilling, bestod Byen fremdeles af 4 skattepligtige Bol.

Vi holder altsaa Præstegaarden udenfor; at Brydegaarden og Fogedgaarden skal det, ligger alene i, at de to Gaarde havde deres Jord for sig selv og slet ikke var med i de boldelte Arealer.

Men hvorfor er deres Jord ikke boldelt? Her giver Henrik Larsen sikkert det rigtige Svar, naar han hævder, at de er Rester af eller Minder om et Ornum, d. v. s. et Stykke urebet Jord, som ikke indgik i Byens Skifter, altsaa et Særeje i Forhold til Byen, hvor Fællesskabet var det grundlæggende Princip.

Det skulde engang i fordums Tid have været en Stormandsgaard, hvad maaske Betegnelsen Bryde, der endnu i det 17. Aarh. hængte ved Manden i den ene af Gaardene, og som lige til Udskiftningen fulgte den Jord, Gaarden dyrkede, kan antyde.²⁾

En Bryde var i gammel Tid en Art Gaardbestyrer. Det var ret almindeligt, at Stormænd, som ejede flere Gaarde, lod dem, hvis Drift de ikke selv kunde passe, bestyre af Bryder.³⁾

Desuden ser vi, at i hvert Fald Sorøklosteret paa sine Gaarde havde Bryder, som ogsaa skulde indkræve og forvalte Landgilden af det Gods, Klosteret havde i Brydegaardens Nærhed, altsaa en videre Beføjelse for Bryden⁴⁾. Om noget lignende har været Tilfældet med Brydegaarden i Lyngby, ved vi aldeles intet om. Sognefogedbestillingen var i lange Tider konstant knyttet til den ene af dem, og denne Bestilling bestod for en Del i at opkræve visse af Bøndernes Ydelser og indlevere dem paa Slottet, men om dette Forhold er Resten af en saadan Brydestilling, som vi kender fra Sorøklosteret, vides ikke.

Sandsynligvis har den Væbner Frits Paris, der boede i Lyngby i 1473, boet paa den store Gaard, eller i den ene af dem, hvis Ornummet paa dette

1) Aarbøger for nord. Oldk. 1918, Side 187 ff.

2) Se Udskiftningskortet.

3) Arup, Danmarkshist. I, 109 og 219.

4) Arup, Danmarkshist. I, 253.

Tidspunkt allerede var delt.¹⁾ I de gamle Jordebøger staa disse to Gaarde altid opført sidst i Rækken af Kronens Gaarde i Lyngby²⁾. Det kunde tyde paa, at de senere end de andre er kommet i Kronens Besiddelse³⁾.

Ved den Opfattelse af Forholdet med Bolene, som her er gjort gældende, er vi ogsaa i god Overensstemmelse med Præsteindberetningerne fra 1651, der oplyser, at Byen bestaar af 15 Fjerdingsgaarde, 1 Ottingsgaard, Præstegaarden og 2 „noget stivere end Halvgaarde“ og altsaa holder Brydegaarden og Præstegaarden udenfor.

Der er ganske vist det mærkelige ved denne Præsteindberetning, at naar man lægger $\frac{15}{4}$ og $\frac{1}{8}$ sammen, faar man ikke de 4 Bol, som Præsten paastaar, der er, men kun $3\frac{7}{8}$; der mangler altsaa en Otting Jord i de 4 Bol. Vi er imidlertid i Stand til at finde det, der mangler.

Det er gentagende nævnt, at Brydegaarden og Fogedgaarden ikke var med i Boldelingen. Alligevel finder vi en Gruppe, eller, som vi nu kan kalde den, et Halvbol bestaaende af Parter, som tilhører Gaardene 6—1—15, hvoraf Nr. 1 netop er Fogedgaarden. Forklaringen herpaa er imidlertid den, at Sognefogden som Løn for sit Arbejde havde denne Part at dyrke, hvorfor den ogsaa gik under Navnet „Fogedfjeringen“.⁴⁾ Da en Gruppe imidlertid kun var $\frac{1}{2}$ Bol, og da Gaard Nr. 1 kun havde $\frac{1}{4}$ af sin Gruppens Areal, vil det sige, at Fogedfjeringen kun er en Otting, men denne Otting er ikke medregnet i de foran nævnte $3\frac{7}{8}$ Bol. De 15 Fjerdingsgaarde kender vi nemlig fra Jordebøgerne, og den Otting, Præsten omtaler, er en Gaard, som tilhørte Kirken. Den kender vi ogsaa. Foged„fjeringen“ er altsaa den savnede Otting.

Saaledes er Forholdet, naar vi holder os til de Aase, der er delt som i Eks. I, II og III, men naar vi i Eks. IV og V træffer Gaard Nr. 1 som Parthaver, er Forklaringen en anden. Markbogen oplyser nemlig, at disse Agre er Møllejord. Naar Møllens Jord er opført under Gaard Nr. 1, er Grunden den, at Fogedgaarden og Lyngby Mølle paa Markbogens Tid var bortfæstet til den samme Mand (Hans Heuser).

Jævnside med den Udvidelse af selve Byen, vi formentligt har kunnet skimte gennem de omtalte Størrelsesforhold, og som vi finder et andet — om end mere ubestemt — Udtryk for i de Tilbygninger, som Kirken samtidig fik, er der i Bymarken sket Udvidelser af de dyrkede Arealer, idet Bønderne fra Tid til anden gjorde større eller mindre Indhug i de øde Jorder, der laa rundt om Byen til alle Sider. Denne Udvidelse af dyrket Areal skete imidlertid i et meget ujævnt Tempo. Undertiden laa det Bønderne fjernt at tænke paa at forøge deres dyrkede Arealer, ja, de kunde maaske endda have mest Lyst til at lade det gaa

1) Købh. Dipl. I, 207.

2) Købh. Lens (Amts) Jordebøger indtil o. 1690.

3) Aarb. f. nord. Oldk. 1918.

4) Nystrøm: Lyngby Sogn, S. 80.

den anden Vej; men til andre Tider tog de al den Jord, de kunde overkomme, under Plov. Det var altsammen afhængig af, hvorledes Konjunktur- og Prisforholdene for Landbrugets Frembringelser (Korn) laa.

Foruden sine 4 Bol i Bymarken havde Lyngby i gammel Tid sikkert meget store udyrkede Tilliggender, som senere er kommet under Plov, men som selvfølgelig ikke havde noget med Bolene at gøre, da Bol kun betegner dyrket Jord.¹⁾

I Markbøgerne kan vi se Navnene paa de Aase, der var bolskiftet efter Princippet i I, II og III. Paa de ca. 100 Aar yngre Kort, som blev lavet i Anledning af Udskiftningen, kan vi genfinde alle disse Marknavne. Ved disse to Kilders Hjælp kan vi da ganske nøje stedfæste denne ældste Del af Bymarken.²⁾

Prof. Arup hævder, at da Bolet gik ind i Trevangsbruget, kom det til at betyde et Areal paa 8 Agre i hver Vang, og disse Agre fik deres bestemte ved Udsæden maalte Størrelse, saaledes at hver af Bolets Agre kunde tage 1 Ørtug eller 12 Skpr. Korn i Udsæd. Efter dette skulde en 4 Bols Mark betyde et Areal paa 192 Tdr. Sædeland.³⁾

Paa et saadant Trin af Udviklingen (et dyrket Areal paa ca. 192 Tdr. Land + evt. Præstegaarden) maa Byen have befundet sig, da Valdemars-tidens store Opsving satte ind. Forbedrede og forøgede Afsætningsmuligheder fremkaldte da en betydelig Prisstigning paa Korn i Danmark, og Konsekvensen maatte blive en Indsats for at forøge Produktionen af denne Vare; men da der ikke samtidig skete nogen større Udvikling i Landbrugets driftsmæssige Teknik, kunde Forøgelsen kun tilvejebringes ved at tage hidtil udyrket Jord under Plov, og det var da ogsaa det, der skete.

De nyvundne Arealer blev fordelt paa samme Maade, som de dyrkede var det. Halvbolene fik i hver ny Aas, der blev taget ind, sin forholdsmæssige Part, som saa atter fordeltes mellem Bolsbrødrene i det givne Forhold.

De første Resultater af Nybrudene var sikkert særdeles opmuntrende og satte derved yderligere Fart i Tingene, men under alt dette kom man efterhaanden temmelig langt bort fra Byen. Vor Tid med dens ringe Respekt for Afstande vil have vanskeligt ved at forstaa, at der paa et Omraade, betydelig mindre end Lyngby Mark kan have været et saadant Problem, men det var der; Landbruget havde driftsmæssig set en meget lille Aktionsradius. Markbøgerne, der dog er fra det 17. Aarhundrede har Eksempel paa, at Jord, som nu staar til Takst 22⁴⁾, blev takseret som „Havrejord“, blot fordi Afstanden var saa stor, at en mere effektiv Udnyttelse var umulig, og den Afstand, man i 1682 i driftsmæssig Forstand ikke formaaede at overvinde, var ikke 1 km.

Man gav imidlertid ikke tabt, fordi man ikke forstod at beherske

1) Arup: Danmarkshistorie I, 19.

2) Se Kortet Side 231.

3) Arup: Danmarkshistorie I, 213.

4) Den allerbedste Jord har Takst 24.

Afstandene i vor Tids Forstand. Naar Jorderne ikke længere med Fordel kunde dyrkes med Lyngby som Centrum, anlagde man nye Landsbyer.

Et Sted, langt ude paa Lyngby Mark, men dog i den ældre, bol-skiftede Del, laa der en Aas, som bar det for sin Beliggenhed mærkelige Navn: Toftehøj Aas. Det er mærkeligt, fordi Tofterne jo var de Jorder, der laa Landsbyerne allernærmest og ikke afsides i Bymarken; men det er forklarligt, da man af ældre Kilder ved, at der i Lyngby Sogn har ligget en — allerede i 1682 — længst forsvundet Landsby, Bilstorp, og det vil vel af disse Fakta være det naturligste at søge denne Bys Plads i Nærheden af Toftehøj Aas.¹⁾ Henrik Larsen mener, at der har været en vis Forbindelse mellem denne By og Brydegaardene²⁾, men vi befinder os i saa Henseende paa saa uransagelige Veje, at det næppe lønner sig at gøre Forsøg paa at fortsætte; derimod kan vi saavel af den formodede Beliggenhed som af Bynavnets Endelse fastslaa, at den er et Resultat af den store Ekspansion.

Men Initiativet fandt endnu flere Udveje.

I gammel Tid havde Lyngby som sagt meget store Tilliggender. Alle-rede i Kong Valdemars Jordebog er de nævnt særskilt, og ca. 170 Aar senere, i 1401, da Lyngby havde været pantsat til Roskildebispens og atter kom tilbage til Kronen, nævnes de igen, omend sikkert med mindre Grund³⁾; thi der er Grund til at antage, at Stokkerup i denne Periode er blevet til en Landsby, hvorved en betydelig Del af „Lyngby Fang“ er kommet under Plov.

De to Byers Agerjorder har dog ikke grænset op til hinanden. Der laa store udyrkede Arealer imellem dem. I senere Perioder blev det meste dyrket op, men der forblev stadig, lige til 1670, et større Areal liggende udyrket, det anvendte de to Byer i Fællesskab som Overdrev til det sammen med hele Stokkerup og et stort Stykke af Lyngby Mark indgik i Dyrehaven.

Lundtofte maa derimod antages for Lyngbys omtrentlige jævnaldrende.

Lige Nord for Lyngby gik Mølleren i Fuglevad løs paa Arealerne Vest for Aaen, hvor det opdyrkede fik Navnet Møllerens Torp, senere Mølletorp eller Møllestrup, som Endelsen til sidst blev.

Stokkerup blev til en By, og det gjorde Bilstorp rimeligvis ogsaa, men saa langt naaede Udviklingen ikke ved Fuglevad, bl. a. fordi Om-raadet var ret begrænset. Der kom i hvert Fald ikke mere end en Halv-gaard ud af det. (I 1674 blev den delt, idet Henrik Ehm, der havde købt baade Mølle og Torp, igen solgte Møllen og en Del af Torpen. I 1685 solgte han yderligere Møllestrup Lund til Michael Vibe).

Men Medgangen blev ikke varig. I den sidste Halvdel af det 13., hele det 14. og 15. og en Del af det 16. Aarh. var de indrepolitiske For-

1) Nævnt f. Eks. Repert. I 1348^{26/9}.

2) Aarbøger. 1918, S. 272.

3) Kong Valdemars Jordebog, S. 46. Danske Mag. IV, 312.

hold ofte urolige og usikre og alt andet end fremmede for fredeligt Arbejde i Mark og Vang, og Konjunkturerne var ikke længere gode. Til alt dette kom saa adskillige Skuffelser med Hensyn til de nyopdyrkede Marker, der ikke blev ved at give saa godt som i den første Tid efter Nybruddene, da de havde en uoverskuelig Hviletids opsparede og ubrugte Næringstoffer at give af.

I denne Nedgangsperiode gik Bilstorp til Grunde som Landsby.

Resultatet af det altsammen var dog for Lyngbys Vedkommende blevet, at Byens dyrkede Areal var kommet op paa ca. 440 Tdr. Sædeland, men dermed havde man ogsaa naaet Grænsen af det mulige. Syd for Lyngby Mose, den Dalstrækning, hvorigennem Ermelundsstien gaar, laa der ganske vist ret betydelige Arealer, som ikke var kommet med, men de var endnu for sumpede til Opdyrkning, og mod Vest laa lignende Arealer, som man heller ikke kunde interessere sig for. De laa for langt borte, helt paa den anden Side af Byen og det store Ornum.

— — —

Inden vi nu gaar videre med Byens Udviklings- eller Udvidelses-historie i Markerne, maa vi imidlertid tilbage til Markbogen til Eksemplerne IV og V. Her træffer vi som i de første 3 Eksempler en Gruppedeling, men Grupperne har en hel anden Sammensætning, nemlig 6-7, 8-12, 11-19-19, 3-4 o. s. v.

Denne Gruppedeling finder vi i Rishøjvang hinsides Lyngby Mose, i Størstedelen af Gladsaxe Vang samt i Udkanten af Borrevang, derimod praktisk talt ikke i Bavnehøj Vang. Alligevel kan vi fastslaa, at der rundt om Bymarkens gamle Bestanddele har ligget en Bræmme Aase, hvor Agrene har været fordelt efter det nye Princip. I 1682 var nemlig de østligste Aase af Bavnehøj Vang indtaget til Dyrehaven, saa denne Vang ikke havde sine periferiske Dele i Behold. Men dette, at der pludselig i en vis Afstand fra Byen findes et nyt Fordelingsprincip, kan næppe tydes anderledes, end at der har været en større Pausse i Udviklingen. Da den atter kunde fortsætte, havde Landsbyen et helt andet Udseende; de tidligere omtalte Delinger og evt. følgende Sammenlægninger var fuldført og Antallet af Gaarde, d. v. s. andelsberettigede i Overdrevene altsaa betydeligt forøget. Man dannede da Grupper i Overensstemmelse med den Tilstand, der da forefandtes i Landsbyen, og den var omtrent, som vi genfinder den i det 17. Aarh. Man kan heraf tillige fastslaa, at Gladsaxe Vang, det vil i store Træk sige Arealerne Vest for Kongevejen, først meget sent er kommet under Plov, ja, i 1682 laa der endnu store Strækninger derude, som man ikke havde under Kultur. Det meste af Midaldalderen igennem har Lyngby derfor kun haft 3 Vange, men da Nybruddene begyndte igen i det 16. Aarh., var der kun Muligheder for Nyindvindingerne i Rishøj og Bavnehøj Vange. Borrevang laa indeklemmet mellem Bavnehøj Vang og Lundtofte, og derfor kunde dens Arealer ikke forøges saa meget som de andre to, men da Driften krævede, at der

hvert Aar var omtrent lige store Arealer at saa og høste, tog man fat paa Opdyrkningen af Jorderne Vest for Byen, der altsaa blev en Slags Annex til Borrevang.

Allerlængst ude i Vangene finder vi enkelte Aase, hvis Agre er delt saaledes, at Gaardens Parter i Marken følger efter hinanden i samme Rækkefølge, som Gaardene fulgte efter hinanden i Byen. Denne Form for Agerskifte kalder man Solskifte, fordi den Gaard, der laa østligst eller sydligst i Byen, fik en tilsvarende Plads i Aasen, og de andre fulgte saa efter Beliggenheden. Ved de af „Danmarks geologiske Undersøgelser“ ved Afdelingsgeolog Werner Christensen foretagne Undersøgelser paa Eremitagesletten synes det godtgjort, at hver af Stokkerup Bymarks Aase har haft 16 Agre, eller lige saa mange, som der var Gaarde i Byen, men derfor kan Bymarken godt have været bolskiftet, blot med en anden Fordeling end i Lyngby.

Solskiftet var en yngre Form for Agerskifte end Bolskiftet, men dog saa gammel, at den ret indgaaende omtales i jyske Lov fra 1241. Naar den ikke var indført, var Grunden selvfølgelig den, at det var en vanskelig Sag at lade en Landsbys Jord omrebe, og da den Fordelingsmaade, man havde, var god nok, forblev man ved det gamle, selv da man overskred Lyngby Mose.

Men da Virum Mark engang i det 17. Aarh. blev omrebet, indførte man Solskiftet der.¹⁾

Endelig kan vi finde et 4. Princip anvendt til Deling af Agre, dog ikke i Markbogen, men i den Udskiftningsforretning som fandt Sted, da Ulrikkenborg noget før den almindelige Udskiftning gik ud af det Fællesskab, som Gaarden dog aldrig i fuld Udstrækning havde hørt til. Da Bønderne delte de Jorder, de fik i Stedet for dem, de afgav, anvendte de Lodtrækning.²⁾

— — —
 Det kunde nu være interessant at følge Sognets andre Byer paa samme Maade, men det tillader Materialet næppe. I 1670 blev maaske Halvdelen af Lundtoftes Areal indtaget i Dyrehaven, og det maa formodes, at dette store Indgreb har foranlediget en Omordning af Fordelingen.

Og ligesom der ved 1670 for Lundtoftes Vedkommende ligger en Barrière, som vi ikke kan overskue, saa ligger der ved 1650 en lignende, som spærrer Udsigten til de ældre Tilstande, for Virums Vedkommende, idet Henrik Møller ved denne Tid foranledigede store Forandringer i Virum Bymark, dels byttede han selv Agre med Bymændene, og dels fik han dem til at bytte indbyrdes i saa stor Udstrækning, at jeg i hvert Fald ikke har kunnet finde tilbage til den gamle Tilstand. Dog ser det ud til, at der ogsaa derude har været et gammelt Ornum. — — —

1) Købh. Amts Birketing 1684⁸⁰/6.

2) Rtk. Ekspeditionsprotokol 1768 Nr. 283 med Indlæg.

Til en Gaards Areal, maalt ved Udsæd, svarede dens Skyld, i hvert Fald paa det Tidspunkt, da Skylden blev fastsat. Oprindeligt bestemtes Skylden, d. v. s. Landgilden i Kontrakten eller Fæstebrevet, men meget tidligt kom man bort fra dette. Landgilden blev Gaardens faste og gennem lange Tider uforanderlige Skyld.¹⁾

Dens Størrelse var oprindeligt lig Udsæden²⁾, men paa denne Højde kunde den ikke holdes igennem de lange Krisetider efter 1290. Først er der selvfølgelig sket dette, at Bønderne ikke har kunnet betale, hvad de skulde, saa Godsernes reelle Indtægter gennem længere Tider gik langt under Jordebøgernes Beløb, men Enderesultatet blev, at Landgilden stabiliseredes paa det lavere Niveau, saa meget mere rimeligt, som der var kommet andre Afgifter til.³⁾

Vi behøver blot at tænke paa Ledingen, der til at begynde med var en personlig Pligt til Krigstjeneste, men som endte med at blive en Skat, der maaske nok kunde udredes i de gode Aar, men som blev en stedse tungere Byrde, efter som Tiderne blev daarligere.

Naar Landgilden saaledes var fastlagt og stod optegnet i Jordebøgerne, forandredes den ikke til nogen af Siderne uden meget tydelige Aarsager.

Her i Sognet har vi imidlertid i det 17. Aarh., o. 1650, en meget interessant Regulering af Skylden⁴⁾. Man begyndte med gennem Lensstyrelsen at indkalde Oplysninger om Gaardenes aarlige Udsæd og paa dette Grundlag fastsatte man saa de nye Takster, saaledes at Landgilden blev $\frac{1}{3}$ af Udsæden, det var nemlig blevet det normale i Tiden omkr. d. 13. og 14. Aarh. og derefter. Landgildereguleringen her i Sognet blev da heller ikke foretaget som et Diktat fra oven, men paa alle Punkter behandlet ved Herredsretten.

Naar vi her og i det følgende taler om Hartkorn, maa først forudskikkes den Bemærkning, at Hartkorn før 1688 og Hartkorn efter 1688 er to vidt forskellige Ting.

Hartkornet før 1688 var det samme som Landgilden. Denne bestod af mange forskellige Dele, men de blev ligesom sat til Pris. 1 Td. Byg og 1 Td. Rug regnedes lige, og den Gaard, der svarede 1 Td af en af disse Kornsorter i Landgilde havde 1 Td. Hartk. Hartkorn betød egentlig Rug eller Byg, haardt (d. v. s. hart) Korn i Modsætning til Havre, hvoraf der skulde 2 Tdr. til 1 Td. Hartk. Paa samme Maade omregnedes Faar, Svin, Gæs, Penge o. s. v. til Hartkorn. 1 Svin var saaledes $\frac{1}{2}$ Td. Hartk.

Dette Hartkorn var et Udtryk for den Skyld, der hvilede paa Gaarden, eller for dens Værdi, set med Ejerens Øjne; men om det var et godt Levebrød at være Bruger af den, fremgik ikke direkte af Hartkornet.

¹⁾ Hist. Tidsskr. 5. R., 6. Bd., 680—710. Stenstrup: Studier, 83 f.

²⁾ ibidem, 10. R., 1. Bd., 464.

³⁾ ibidem, 10. R., 1. Bd., 465.

⁴⁾ De nye Landgildesatser: Jordebog 1651.

Og dog var en Afgift som Landgilden, der var en Gaards næsten uforanderlige Skyld, selvfølgelig ikke paalagt paa Lykke og Fromme. Den stod i Forhold til Udsæden. Derfor taler man ogsaa baade om Landgildehartkorn og Ejendomshartkorn, maalt ved Udsæden, og det er Landgildehartkornet, vi her faar med at gøre, saalænge vi befinder os hinsides 1688 (Lyngby-Bogen 1934, Side 77 f.), da Landgildehartkornet blev afskaffet. Den Matrikel, hvis Forarbejder her er omtalt, gik nemlig ud paa at finde et andet Grundlag for Skattepaalæg end Landgilden.

Jorderne blev opmaalt og takseret, netop som Landbrugsjord, saa det Hartkorn, som vi har at regne med efter 1688, viser, hvad en Gaard er værd for Brugeren.

Her i Sognet var Landgilden før 1650 i omsat til Hartkorn i:

	Lyngby	Lundtofte	Stokkerup
	31 Tdr.	47 Tdr.	38 Tdr.
Forhøjelse +	45 „	4 „	25 „
Efter 1650	76 „	51 „	63 „

For Lundtofte og Stokkerup ser det jo lidt mærkeligt ud, at Lundtofte i 1651 opføres til 2 Bol og Stokkerup til $1\frac{1}{2}$, det modsatte kunde bedre passe, men ser man hen til Skylden før 1650 viser den sig i god Overenstemmelse med Bolantallet. Dette er derimod ikke Tilfældet med Lyngby, der med sine 4 Bol kun havde 31 Tdr. Hartkorn. Maaske skal Aarsagen til dette Forhold søges i Bilstorps Nedlæggelse og dens Jorders Indragelse under Lyngby, evt. i Forbindelse med Udskillelsen af Ornummet.

Landsbyens Landgilde Hartkorn var 31 Tdr., Ornummets 25 Tdr., ialt 56 Tdr. Det skulde svare til $56 \times 3 = 168$ Tdr. Land i aarlig Sæd eller $168 : 4 = 42$ Tdr. Sæd pr. Bol, en Størrelse paa Bolet, der leder Tanken hen paa det saakaldte Agerbol (jfr. Side 220).

Da Hartkornet her er beregnet efter den c. 1650 gældende Takst paa Landgildens Specier og — af gode Grunde — ikke efter den Takst, der gjaldt, da Skylden blev ansat, kan den lille Afvigelse fra Sv. Aakjærs Tal formentlig tolereres¹⁾.

Ornummet skulde da være udskilt af Byen og Bymarken og Byens Hartkorn reduceret tilsvarende, hvorimod Bilstorps øde Jorder antages at være indtaget af Landsbyens Bønder lidt efter lidt.

Bolene i Lundtofte og Stokkerup kommer op paa godt 70 Tdr. Sædeland eller et Storbols Størrelse²⁾.

Foruden dette for Lyngby ganske specielle, afslørede Reguleringen iøvrigt baade i Lyngby og Stokkerup betydeligt større besaaede Arealer, end der svarede til Hartkornet; de blev nu skyldsatsat. Det drejer sig om alle de Arealer, der ligger uden om den gamle Bymark, i Udstrækning

¹ og ²⁾ Nordisk Kultur — Landsarkivar Sv. Aakjærs Afhandling: Maal, Vægt og Taxter i Danmark.

ret store, men meget ekstensivt dyrket. Jorden hvilede fra 6—12 Aar, for hver Gang den var 2 Aar i Sæd, hvilket langt fra bringer den aarlige Udsæd op paa Tal, der svarer til det geometriske Maal. Dertil kom, at man udelukkende saaede Havre der, og Havresæd regnedes kun halvt mod Bygsæd og Rugsæd, derfor kom man ikke højere op i Hartkorn.

At det netop er disse Arealer, der er Tale om, kan der næsten føres afgørende Bevis for.

Fogedgaarden og Brydegaarden havde ingen Andele ude i den ydre Bymark, deres Rettigheder har aabenbart i Overensstemmelse med Ornummets Betydning været begrænset til dettes Omraade. Derimod er Lyngby Mølle Parthaver derude, men ikke i den nærmere Bymark — om man deraf kan slutte noget om Møllens Alder, skal være usagt. Men det er saa godt som givet, at Møllerne aldrig har svaret Landgilde af disse Jorder, og Lensstyrelsen har næppe anet, at Mølleren havde disse Parter. Ved Opmaalingen i 1682 kom de imidlertid for Dagens Lys og blev skyldsæt. Det er i den Henseende saare betegnende, at de i et Amtsregnskab kort efter Matrikuleringen, men inden den traadte i Kraft betegnes som „de opdagede“ Jorder, „der ikke haver skattet tilforn“ og kan derfor afkortes, til Møllen bliver sat for nyt Hartkorn.¹⁾

Disse opdagede Jorder skyldsattes for Møllens Vedkommende til omkr. $1\frac{1}{2}$ Td. Hartkorn. Hele Nyindvindingen i Markens fjernere Dele skulde derefter kunne sættes til ca. 28 Tdr. Hartkorn efter ny Matr.

At Forholdene i Lyngby og Stokkerup var saa vidt forskellig fra Forholdene i Lundtofte og for Resten Virum med, er ikke saa mærkelig, thi medens Lyngby og Stokkerup hele Tiden havde haft Kronen til Herskaber, havde Virum og Lundtofte haft andre Herrer, som aabenbart har passet bedre paa end Kronen.

Stokkerups Udvikling kan man selvfølgelig ikke følge i samme Grad, som man kan følge Lyngbys. Dog har Dr. Willads Christensen gjort nogle interessante Iagttagelser vedrørende Landgilden i denne By.²⁾ Den bestod af 16 Gaarde, hvoraf to dog var blevet lagt sammen. Landgilden af en Gaard var i 1670 9 Skp. Byg, 1 Lam, 1 Gaas, 2 Høns, $\frac{1}{2}$ Svin og $2\frac{1}{2}$ Mark $2\frac{1}{2}$ Sk. $\frac{1}{2}$ Alb. Om disse Pengeydelse siger Dr. Will. Christensen, at de kan ikke have været oprindelige, de maa være fremkommet ved Delinger. Saa lægger han først Gaardene sammen 2 og 2, det giver i Pengeydelse 5 Mark 5 Sk. 1 Alb., hvilket dog heller ikke har Oprindelighedens Præg, men naar man ganger Beløbet 5 Mark 5 Sk. 1 Alb. med 3, faar man et Tal, som Dr. Christensen kan fæste Lid til, det giver nemlig 16 Mark. For at faa disse 16 Mark er der taget 6 Gaarde. Da Byen havde $1\frac{1}{2}$ Bol, ligger det jo nær at antage, at saadanne 6 Gaarde har været $\frac{1}{2}$ Bol. Saa skulde der ganske vist være 18 Gaarde, og der er kun 16. Men Dr. Christensen gør opmærksom paa, at de saakaldte

¹⁾ Købh. A. Contributionsregnskab 1686.

²⁾ Hist. Medd. om Købh.: Stokkerups sidste Dage.

Hvidøre Jorder, som Stokkerup-Mændene gerne havde i Fæste, havde en Beliggenhed, der lader formode, at de har hørt med til Stokkerup. Afgiften af disse Hvidøre Jorder var 32 Rdl. aarlig, og saa har Dr. Christensen fundet ud af, at hvis man omregner 2 Gaardes Landgilde til Penge, faar man et Beløb, som ligger meget nær de 32 Rdl. Dr. Christensen tror derfor, at disse Hvidørejorder er gaaet fra Stokkerup engang.

Af alt dette er lagttagelsen af de usandsynlige Pengestørrelser i Landgilden og Grupperingen i 6 Gaarde til et Halvbol det interessanteste; hvorimod Beregningen ang. Hvidøre Jorderne ikke holder Stik. Dr. Christensen benytter nemlig Landgilden i 1670 til sine Beregninger og har ikke opdaget den store Forhøjelse o. 1650, der pr. Gaard andrager godt $1\frac{1}{2}$ Td. Hartk. (de 9 Skpr. Byg). Da Hvidørejordene var fæstet bort særskilt før 1650, skal man selvfølgelig benytte de før 1650 gældende Sæts, hvis man ad den Vej vil naa et Resultat og saa lader 2 Gaardes Landgilde sig langtfra summere op til 32 Rdl.

Desværre kan jeg ikke sætte en anden Løsning i Stedet for den, der maa indstilles til Forkastelse.

Og paa Markbogens Tid eksisterede Stokkerup ikke mere, d. v. s., at vi mangler det Kildemateriale, der for andre Byers Vedkommende kaster Lys over mange dunkle Ting.

Det er et Bidrag til Landsbyens Historie, der her er forsøgt. Derfor standser Undersøgelserne o. Aar 1700, fra hvilket Tidspunkt Landstederne og særlig Industrien begynder at sætte sit Præg paa den gamle By.

BILAG I.

I	II	III	IV	V	VI
14	1	12	6	18	3
19	15	5	7	17	4
19	6	3	8	13	5
4	5	17	12	14	6
14	4	11	11	5	osv.
15	7	1	19	1	
13	18	15	19	3	
17	3	6	3	4	
11	5	10	4	8	
18	12	9	15	12	
8	14	14	16	6	
16	15	19	18	7	
12	13	19	17	(8?)	
5	10	4	13	11	
3	9	8	14	19	
5	8	16	5	19	
4	16	15	1	15	
7	14	14	9	16	
6	19	13	10	9	
1	19	18	12	10	
15	4	5		12	
20	11	4	JD ¹⁾		
9	17	7		JD ¹⁾	

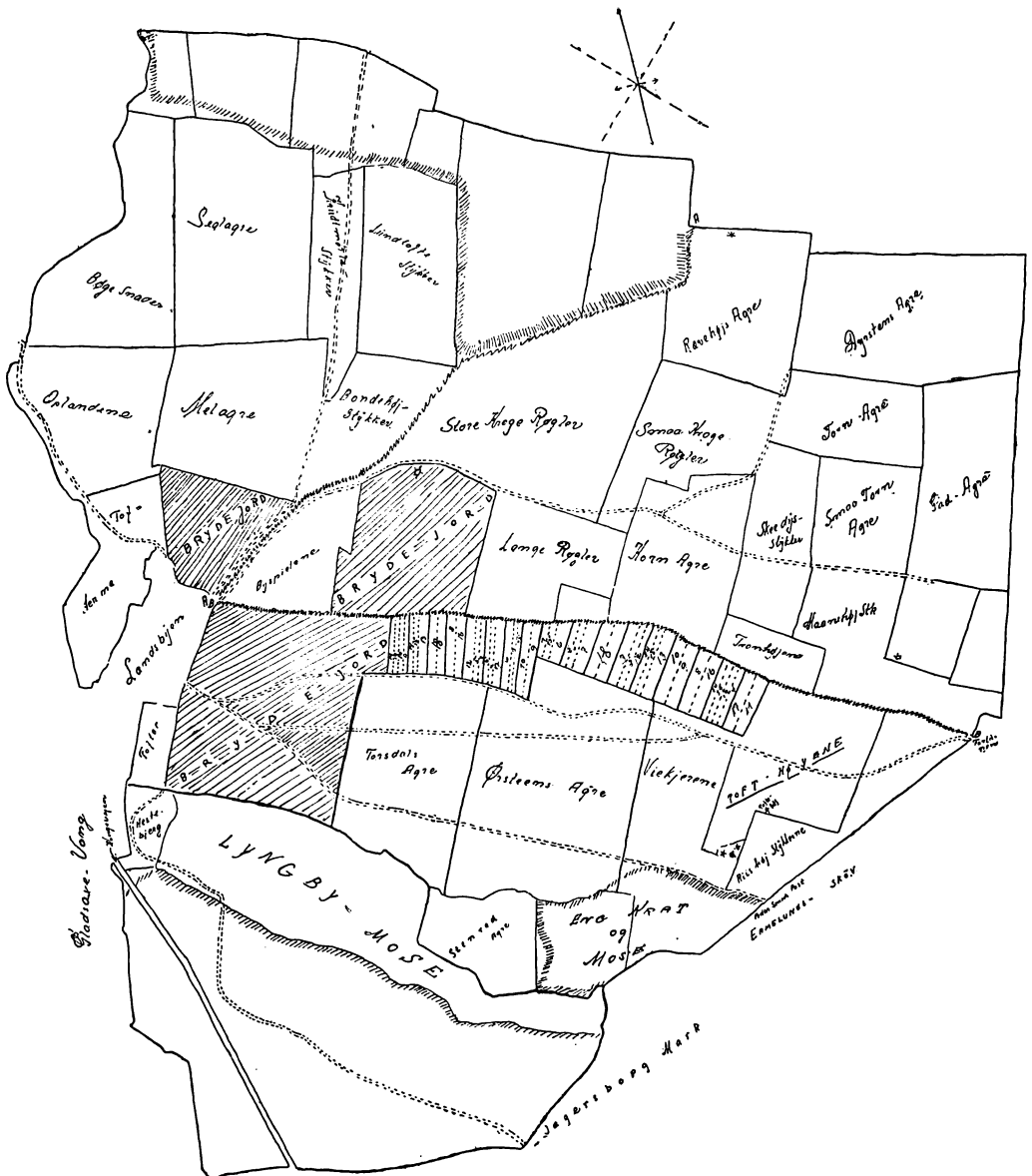
BILAG II.

Bringe Stykkerne.

Gaard Nr.	Ager Nr.	Bredde	Længde	Bredde	Areal i □ Al.
1	1	31	174	32 $\frac{1}{2}$	5524 $\frac{1}{2}$
15	2	31	174	32	5481
6	3	63	190	64 $\frac{1}{2}$	12112
5	4	28 $\frac{1}{2}$	210	29 $\frac{1}{2}$	6090
4	5	27	220	28	5940
7	6	59	236	65 $\frac{1}{2}$	14691
18	7	98	252	100 $\frac{3}{4}$	25042
3	9	34 $\frac{3}{4}$	262	36	9268 $\frac{1}{4}$
5	10	25	272	33 $\frac{1}{4}$	7922
12	11	25	272	33 $\frac{3}{4}$	7982
14	12	26 $\frac{3}{4}$	306	30 $\frac{3}{4}$	8797 $\frac{1}{2}$
15	13	25 $\frac{1}{2}$	304	31 $\frac{3}{4}$	8702
13	14	54 $\frac{3}{4}$	303	60 $\frac{1}{2}$	17460 $\frac{3}{8}$
10	15	55 $\frac{1}{2}$	302	61	17991
9	16	53 $\frac{3}{4}$	301	65	16366
8	17	55	300	57 $\frac{1}{2}$	16875
16	18	57	266	58 $\frac{1}{2}$	15361 $\frac{1}{2}$
14	19	56	216	58	12342
19	20	27	210	29	5880
19	21	29	220	29 $\frac{1}{2}$	6435
4	22	23	234	23 $\frac{1}{4}$	5440 $\frac{1}{2}$
17	23	55	230	57	12880
11	24	54 $\frac{1}{2}$	230	56 $\frac{1}{2}$	12765

1) Husmandsjord. — At Gaard Nr. 19 er opført med 2 Parter har sin Aarsag i, at den var fæstet bort i 2 Halvdele. Tilfældet viser, hvor lidt det betød i Marken, at en Gaard i Byen blev delt.

Kort over de tre af Bymarkens Vange.

I Rækkefølge fra Nord til Syd: Borrevang, Bavneshøvang og Rishøvang.

- Kortet er kopieret efter Udstykningskortet, idet der dog af Navne og Inddelinger kun er medtaget, hvad der har Betydning for Emnets Belysning.
- Da der forud for den egentlige Udskiftning var foregaaet mere partielle Udskiftninger, hvorved praktisk talt alle Jorderne Vest for Kongevejen var

blevet udskilt af Fællesskabet, er disse Jorder ikke med paa Udskiftningskortet. Stort set betyder det, at Gladsaxe Vang ikke er med og altsaa heller ikke de Jorder, som Brydegaardene havde i denne Vang.

— Brydegaardens Jord i de 3 andre Vange er betegnet med en kraftig Skravering.

— De to stærkt optrukne Linier, mærket A-A og B-B, som fra et Hjørne af Byens Grund løber i østlig og nordøstlig Retning, er Vangeskel.

— Bemærk Aasen Toft-Højene Sydvest for Fortunen (Navnet er understreget) — i 1682 Toftehøjs Aas, i Nærheden af hvilken den forsvundne Landsby Bilstorp formentlig har ligget.

— I to af Aasene, Garspiels Agre og Bringe-Stykkerne, er Boldelingen indtegnet. Den ene af de boldelte Aase, Bringe-Stykkerne, er i større Maalestok gengivet paa denne Side.

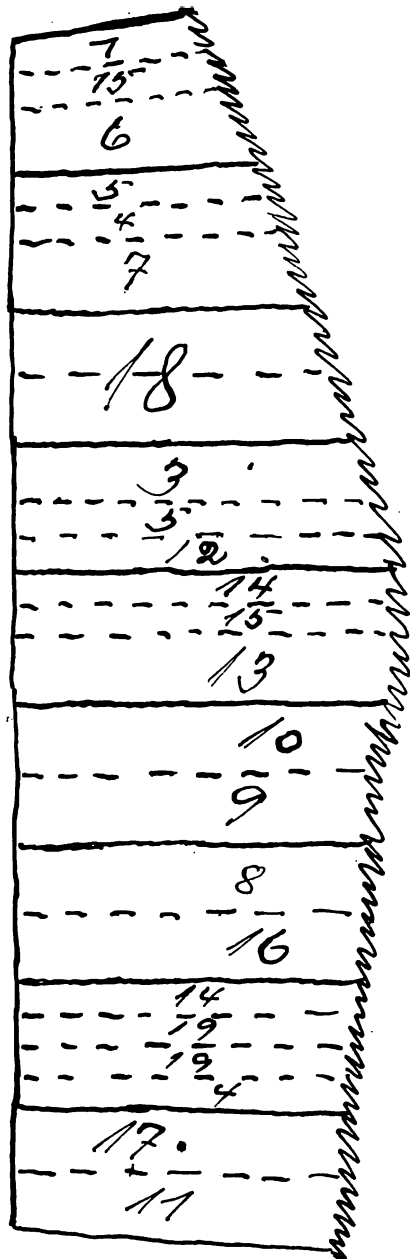
— De omtrentlige Grænser for den gamle Bymark er betegnet ved Skravering. Imellem den gamle Bymark og den senere opdyrkede Del i Rishøj Vang, ligger Lyngby Mose.

— Om Størrelsen af det gamle Ornum kan, paa Grundlag af Markbogen, oplyses:

	I Rishøjvang	I Bavnehøjvang
Fogedgaarden . . .	25,5 Tdr. Ld.	16,3 Tdr. Ld.
Brydegaarden . . .	24,1 - -	13,5 - -
Hele Ornummet . .	49,6 Tdr. Ld.	29,8 Tdr. Ld.

	I Borre- og Gladsaxe v.	Toftevang
Fogedgaarden	23,9 Tdr. Ld.	0,5 Td. Ld.
Brydegaarden	22,8 - -	1,0 - -
Hele Ornummet . . .	46,7 Tdr. Ld.	1,5 Td. Ld.

Ornummets samlede Areal: 127,6 Tdr. Land. Deres gennemsnitlige aarlige Udsæd var $76\frac{2}{3}$ Tdr. Korn af alle Slags, eller, da den ene Vang altid laa i Græs, 115 Tdr. Sædeland. Engpletter, ekstensiv Drift af enkelte Aase, kan vel forklare Forskellen mellem Størrelsen, maalt ved Udsæd, og det geometriske Maal. Derimod ser jeg mig ikke i Stand til at give nogen Forklaring paa Ornummets forholdsvis lille Andel i Bavnehøjvang.

Bringe-Stykkerne.

Boldelingen er indtegnet paa Grundlag af den i Markbogen angivne Fordeling af Aasen.

De helt optrukne Linier betegner Skellene mellem Halvbolsparterne, de punkterede Linier Gaardenes Parter. Tallene er Matrikulsnumrene i 1688-Matrikelen.

Fra Udskiftningen af Lyngby Bondejord i Aaret 1777.

Før sin Død havde Repræsentant i Østifternes Kreditforening Carl E. Lehwald, tidligere Ejer af „Engelsborggaard“ i Lyngby, til „historisk-topografisk Selskab for Lyngby-Taarbæk Kommune“ overleveret Afskrifter af nogle Dokumenter vedrørende Udskiftningen af den i Aaret 1777 resterende Del af Lyngby Bondejord, som formentlig frembyder nogen Interesse for „Lyngby-Bogen“s Læsere, hvorfor de fremdrages her:

Udskrivt.

Af Kiøbenhavns Amts Landvæsens Protocoller for saa vidt Lyngbye Byes Jord-Udskiftning vedkommer. —

Anno 1777 den 25de September havde vi undertegnede Landvæsens Commissarier indfunden os i Kongens Lyngbye, i Følge Hr. Kammerherre og Amtmand Scheel Plessens høy respective Promemoria af 15de hujus, der er saaledes lydende:

Promemoria!

Da Bonden Peder Andersen i Lyngbye ved indlagte Ansøgning i det kongelige Rentekammer har ansøgt sin Gaards Jorder af Fælledskabet udskiftet, og forlangt den ved allernaadigst Forordning af 13 Mai 1776 belovede Bygningshjælp til sin Gaards Udfløtning i Marken, saa ville de Herrer Landvæsens Commissarier bestemme en for Dem belejlig Dag til et Aastæds Mødes Holdelse sammesteds, og mig derom forinden om Dagen underrette, da derover vil blive at udgiøre, hvor bemeldte Peder Andersen beqvemmeligst i Udmarken kan faa sin Gaards Hartkorn uddeelt og til mindst Skade for de øvrige Gaardbrugere i Lyngbye, samt tages i Overveielse, om ved Gaardens Udfløtning paa det i Memorialen ommeldte Sted, kan opnaaes det ved forberørte Forordning med Bygnings Hjælpsudlovelse allernaadigst tilsigtede Øyemed, saaledes at Supplicanten ikke allene selv faar sine Jorder ved sin Gaard, men endog letter Fælledskabets Ophævelse i Byen, samt hvor stor Bygningshjælp han i saa

Fald efter Omstændighederne kunde være at tilstaae. Hvilken Aastæds Forretning tilligemed de Herrer Landvæsens Commissariers Betænkning jeg vil forvente beskrevne tilsendt.

Kiøbenhavn den 15 September 1777.

Til

Scheel Plessen.

Landvæsens Commissarierne

Hr. Birkedommer Sundbye og

Hr. Regimentsskriver Nørager.

For sammesteds at foretage en Afhandling i Anledning af Gaardmand Peder Andersen af bemeldte Lyngbye til det kongelige Rentekammer indgivne Ansøgning af 20 August næst forhen angaaende at faae sine Jorder uddeelt af Fælledskabet fra de øvrige Lodsejere i Byen, hvilken Ansøgning med derpaa tegnede Recommandation af Sognepræsten Hr. Borch ibidem er saaledes lydende:

Underdanigst Promemoria!

Ved at betragte Naboe Sognet Gientofte de Fordeele og Forbedringer, som er tilfalden med Fælledskabets Ophævelse, seer jeg hvor skadelig det er at forblive længere derudi, det er derfor jeg i dybeste Underdanighed beder det høyekongelige Rentekammers Collegium naadigst vilde komme mig til Hiælp, saaledes at jeg ved en Landmaaler endnu i dette Aar kunde faae mine Jorder opmaalt saa betids, at der udi den nye Lod kunde saaes Rug Sæden til Efter Høsten.

Min Gaard paa det Sted hvor den nu staaer i Byen ligger saa indkneben, at det ikke er mueligt jeg kan faa Lodden saaledes, at den kan støde op til Gaarden; hvorover Gaarden nødvendig vil fløttes ud paa Udsiide i Marken, hvortil jeg og er villig, og for at forekomme ald Disputh med de øvrige Gaardmænd, tilbyder jeg mig at tage min Lod og Jord længst borte ved Fortunen. Men naadige Herrer! min Formue er saae ringe til at bestride Jordernes Opmaaling og Gaardens Udfløtning; saa jeg underdanigst beder at maatte nyde og vederfares samme Naade, som en af de Bønder der i Gladsaxe Sogn er udfløttet.

Herom bedes underdanigst

af

Peder Andersen

Til

Det kongelige Rentekammer

Collegium.

Da Supplicanten Peder Andersen, Gaardmand her i Byen har havt Mod nok til at stride igiennem alle Fordomme og Forhindringer, for at faae sine Jorder ud af det skadelige Fælledskab, saa vilde

jeg paa Bedste Maade have ham recommanderet til at maatte nyde den Assistanse som Bønderne i Almindelighed har nydt til Hiælp til Jordens Opmaaling og Gaardens Udfløtning af Byen, da han, som er en ganske fattig Mand aldeles ikke formaaer af egne Kræfter at bestride disse Udgivter ligesom og at han maatte nyde den særdeles Præmie som er udlovet til den Bonde, det først med Iver trækker sig ud af Fælledskabet.

Kongens Lyngbye den 20 August 1777

Jørgen Borch.

Ved hvilken Forretning var nærværende Høybemeldte Hr. Amtmanden ved Fuldmægtig Hr. Galschiott, Hr. Justiceraad og Amtsforvalter Hammelef, og Hr. Forvalter Nordenberg, og blev da til denne Ende sammenkaldet samtlige Lodsejere udi bemeldte Lyngbyes endnu til Fælleds beliggende Marker, nemlig Bolmændene Hans Jensen, Peder Hansen, Mathias Nielsen, Peder Andersen, Anders Jensen, Laurs Anderen, David Jørgensens Enke ved Søn Jørgen Davidsen, Johan Christoffersen, Sognefoged, Nils Jacobsen, Erich Pedersen, Christensen og Truels Olsen og følgende som haver Huus Jorder nemlig Hans Excellence Hr. Geheime-raad Domerciel*) eller Frue ved Hr. Procurator Schov, og Hr. Frants Hunæus samt paa Pleieanstaltnes Vegne Hr. Inspektør Collin, med hvilke Gaardmænd vi uddrog i Marken, for at beseer Markernes Situation og Beliggenhed; hvorda Peder Andersen anviste i Bounehøys Marken det Sted, hvor han attraaede at faae sine Jorder samlede uddeelt, nemlig en Strækning fra Giærdet eller Grøvten, som adskiller bemeldte Bounehøys og Riishøys Marken fra hinanden ved Fortunen og langs med Dyrehaugens Rekværk til Lundtofte Markskiæld, som er længst ude i den Mark eller og i Riishøys Marken, ligeledes yderst i Marken imod Fortunen langs med Steengjærdet for Ermelund ned til Toersdahls Tørve-mose, men i saa Fald ingen af disse blev ham tilstaaet, da at faae sin Jord ud for sin Gaard i Borre Marken ud til Fuglevads Mølle; da saadant for samtlige Gaardbeboere var proponeert, deklarerede

- 1) Peder Hansen, at han vilde tage den Lod yderst i Bounehøys Marken langs med Dyrehaugens Rekværk som Peder Andersen havde forlanget, og
- 2) Peder Andersen ligeledes at tage sin Lod næst ved Peder Hansen fra ovenmeldte Giærde imellem Riishøys og Boune Høys Marken op til Lundtofte Mark Markskiæld, dog saaledes at begge disse Lodder faaer Kiørsel og Adgang til Veien fra Fortunen til Lyngbye i Rishøys Marken; dernæst deklarerede
- 3) Truels Olsen, at tage den yderste Lod i Rishøys Marken imod Fortunen og langs med Steengjærdet for Ermelunden og Toersdahls Moesen, saavidt hans Andeel indad til Byen kan strække og dekla-

rerede Hans Jensen at tage sin Lod paa den Søndre Side af Torsdals Mosen langs med Jægersborg Marks Steengiarde ud til Vangede Markskiæld.

Og som disse 4re Mænd saaledes skal udfløtte deres Gaarde, og befordre Fælledskabets bekvemmere Ophævelse imellem de øvrige Byemænd, forhaabede de at blive naadigst tilstaaet den Moderation i Avgivterne og Bygningshiælp, som deres Naboer i Gladsaxe og Søllerød Sogne i Liige Tilfælde har nydt, saasom det vil overstige deres Kræfter, at befordre Bygningerne af egen Formue fløttet og opbyggt.

De øvrige Byemænd deklarerede at være eenige udi at foranførte 4re Mænd bliver tildeelt deres Jorder paa foranførte Steder, dog under den Befingning, at enhver bruger sin Jord det første Aar ligesom hidtil, men dog vedtog, at ingen maatte være de Fiire Mænd hinderlig eller vægre sig ved at overlade dem Jord, hvor de maatte udsee sig Plads til at opbygge deres Gaarder, paa Steder deres Jordlodder er dem tilstaaet, imod at den som i saa Fald taber sin Jord til Bruug det ene Aar derfor gives Vedderlag af Vedkommende paa andre Steder.

Endvidere deklarerede de foranførte øvrige tilstædeværende Jord Ejere og befuldmægtigede, at være eenige udi at lade sig uddeele af Fælledsskabet og saae deres Jorder saavidt mueligt er samlede paa et Sted, hvilket og Sognepræsten Hr. Borch — som nu ikke ved Forretningens Forfatning er tilstede — for os Landvæsens Commissarier i Dag forhen har deklareret, at han for sin Præstegaards Andeel var vel fornøyet med at faa sine Jorder uddeelt af Fælledskabet. Hvad angaar den paa Rishøys Marken værende Tørvemose, da var samtlige Lods Ejere enige udi at samme reserveredes til Deeling imellem Vedkommende.

Til Slutning errindrede saavel de som udfløttede, som de andre Byemænd, at de formodede dem bevilges frie Landmaaler.

Saaledes at være passeret bekræftes med Hænders Underskrift.

Datum Lyngbye ut supra

Paa Amtmandens Vegne

I. Galschiott.

N. Hammelef, Nordenberg, Sundbye, Nørager, Schou.
Peder Hansen, Peder Andersen, Truels Olsen, Hans Jensen.

Paa de øvrige Byemænds Vegne

Johan Christoffersen, Christen Christensen, Mathias Nielsen.

Underdanig Betænkning.

Saavidt vi har kundet bringe i Erfaring, skal Ordrup Bye ikke i umindelig Tid have lagt til fællig med Christen Christensen, Peder Andersen og Erich Pedersen i Lyngbye eller havt nogen Deel i det Lukke, som indhegne den udi deres herved tilbagefølgende under-

danige Promemoria, i og fra Lyngbye Mark særskildte Enghauge, men har været afsondret og ved Hegn fraskildt Ordrup Byes Mark, hvortil Enghaugens Ejermænd i forrige Tider formodentlig selv maa have været Aarsag, efterdi de dermed har havt Nytte og Fordeel, saasom Enghaugen er for den største Deel indhegnet og omgivet af Jægersborg Dyrehauge, og forsaavidt holdes i Freed uden Bekostning for dem. Da nu de i kongelige allernaadigst Forordninger som ere udgangne om Fælledskabets Ophævelse egentlig sigter til at ophæve de Fælledskaber som da haver været og endnu er imellem Lodsejerne, og til at bestemme Hegns Tagelse ved saadanne til Fælledskabets Ophævelse foretagne Afgrøftninger, men Ordrup Bye har ikke været i noget Fælledsskab med Lyngbye Bye, eller havt nogen Deel i det Lukke, som indhegner den ovenmeldte Lyngbye Enghauge, da allerhøystbemeldte Forordninger ere udgangne. Saa skiønner efter vore underdanige Tanker ikke rettere, end at og Ordrup Bye bør være fremdeles befriet for at tage nogen Deel i dette omtvistede Hegn, og Lyngbye Mænd herefter som hidtil selv hegne og freede for deres Enghauge.

Frederichsberg og Ballerup den 27 September 1777

Nørager . Sundbye.

Til

P. S.

Hr. Amtmanden.

Promemoria!

Den i Følge Deres Høyvelbaarenheds respective Promemoria af 15 hujus sidstledne 25de Ditto holdte Aasteds Forretning, angaaende Peder Andersens af Lyngbye til det Kongelige Rentekammer indgivne Ansøgning om Uddeeling af Fælledskabet med de øvrige Byemænd udi Markjorderne, insinuerer vi herved underdanigst og hvoraf naadigst maatte erfares, at efter nogen Mellemlandhandlung ikke allene bemeldte Peder Andersen, men endog samtlige Byemænd vedtog at uddeele sig af Fælledskabet med hinanden, og som det efter Markens Situation og Beliggenhed befandtes fornøden, at 4re Gaarde maatte udflytte, for at gøre Deelingen desto beqvemmere for de øvrige, som blevne tilbage i Byen, erklærede sig straks villig til Udflytning, disse Fiire Mænd, nemlig bemeldte Peder Andersen, Peder Hansen, Truels Olsen og Hans Jensen, hvilke Fiire Mænd efter Forretningens nærmere Udviseende bød sig til, at modtage deres Lodder paa de længst fra Byen liggende Steder i Marken, og saaledes mærkelig forøger Fælledsskabets beqvemmere Ophævelse for de øvrige som bliver tilbage i Byen boende.

Men som deres Evne ikke er saaledes, at de ved egen Hiælp formaaer at udrede de Bekostninger, som til deres Gaardes Flytning

og Opbyggelse vil udfordres, indstille vi underdanigst om disse Fiire Mænd kunde med Deres Høy og Velbaarenheds Høystformaende Recommendation og Forestilling igiennem bet kongelige Rentekammer erholde den Moderation i Afgivterne og Hiælp til Bygningerne, som de i Gladsaxe og Søllerød Sogne, der forhen har udfløttet, haver nydt, nemlig 2de Aars Frihed for Skatter, 50 Stolper, 50 Løsholter og 50 rdl i Penge hver, eller om Tømmeret ikke kan bevilges dem, da at nyde hver 100 rdl efter Forordningen af 13 Maji 1776, samt frie Landmaaler.

En anden af denne Byes Gaardmænd, nemlig Anders Jensen, har og ved Skrivelse til os af 29de passati, som herved tillige underdanig insinuerer, anbuden sig til ligeledes at udfløtte sin Gaard og tage en Lod af Udmarksjorderne, da han er af den Mening, at 5 Gaarde behøvedes at udfløtte, vel ligger Byen i en Kant af sine Mark Jorder, og har alle sine Jorder Østen og Sønden for Byen, men om det absolutte er fornøden at 5 Gaarde skal udfløtte, og om hans Lod kunde udlægges ham paa det begjærte Sted, lader sig bedre skiønne naar Jorderne er opmaalt og Chort derover forfattet, end nu for Haandet; det betimeligst da til Foraaret kunde ved Deres Høy og Velbaarenheds gunstige Recommendation erholde en Landmaaler for at faae Jorderne opmaalt og deelt var dem det bedste, for saafremt Sæden er lagt at kunde begynde med Giødningens Udagning; men hvorvidt den af nævnte Anders Jensen dertil foreslagne Landmaaler Fensmarks Habilitet strækker sig er os ubekiendt, da vi ei kiender ham. Men Land Inspektør Berner er os bekiendt for en paalidelig Mand i slig Affaire; Hvilket indlades til Deres Høy og Velbaarenheds nærmere gundstige overvejende og behagelig giørende Forestilling.

Ballerup og Frederichberg den 29de September 1777

Sundbye. Nørager.

Kronens Bønder i Lyngby havde — som Nystrøm meddeler i sin Bog „Lyngby Sogn i Fortid og Nutid“ — d. 1ste Maj 1767 faaet Skøder paa deres Gaarde. Dette maa formentlig forstaas saaledes, at de fik Skøder paa deres paaboende Gaarde i Byen og fælles Ret til Byens Jorder. Thi endnu hindrede Fællesskabet af Markjorderne en god Udvikling af Landbruget.

Men efterhaanden virkede Exemplet fra Nabosagnet Gjentofte, hvor Udskiftningen var sket i 1765—66, og hvor allerede midt i Halvfjerserne de gavnlige Følger af Fællesskabets Ophævelse havde begyndt at vise sig. Det var dette, der gav Peder Andersen Mod til at kræve sig udløst af Fællesskabet, hvad der førte til dettes fuldstændige Ophør.

Ligesom i Gjentofte Sogn fik Lodderne i Marken Navne, som f. Ex. „Fortungaarden“, „Trongaarden“, „Hvidgaarden“ o. s. v., og Gaardstederne i Byen fik da de tilsvarende Navne, indtil de lidt efter lidt udflyttedes, og Grundene i Byen overgik til andre Ejere.

Lyngby Bys Bondejord paa Udskiftningens Tid (1777—78).

Af Kredslæge *Johan Lemche*.

Ifølge Frederik Flor's Kort af 1778 deltes Lyngby Bondejord i 3 Marker:

- A. „Borre-Mark“, ogsaa kaldet „Baare-Mark“,
- B. „Baunehøys-Mark“ og
- C. „Riishøys-Mark“.

A.

„Borre-Mark“ ligger nordligst. Grænserne er følgende:

Den vestlige Grænse gaar fra det nordøstre Hjørne af den nuværende Bondeby omtrent ved Skæringsstedet mellem Lundtoftevej og Toftebæksvej, langs Lyngbystræde og Nørregade, den nordvestre Grænse for Sorgenfrigaards Toftejord til Mølleaaen, dernæst langs denne, indtil den naar Lundtoftemarken ved Brede.

Den nordlige Grænse er „Lundtoftemarken“, som udgøres af det nuværende Bredes Terræn, „Lystofte“ og Grundene ved den sydlige Side af nuværende „Finlandsvej“, der tidligere hørte til Gaarden „Lille Ørholm“, det tidligere „Nøjsomhed“ under Lundtofte.

Den østlige Grænse begynder ved det nordøstlige Hjørne af „Lyngagrene“, gaar lidt sydøstlig til et Punkt paa Grænsen mellem „Lille Lyngagrene“ og „Rævhøysagrene“, hvor den i en ret Vinkel gaar over i

Den sydlige Grænse, der først gaar et Stykke gennem den nordlige Del af „Store Krogerøyer“, dernæst langs den sydlige Grænse for „Store Lyngagrene til et Hjørne, hvor disse støder sammen med de saakaldte „Lundtoftestykkerne“ mod Vest, „Bondehøys*) Stykkerne“ mod Sydvest og et Stykke af „Store Krogerøyer“ mod Syd. Derefter bøjer Grænsen i en let Bue mod Syd, følgende Grænsen af „Bonde-Høys-Stykkerne“ et Stykke Nord for „Brobjerg“, ogsaa kaldet „Borrehøy“, den senere „Baunehøj“, for derefter i en svag Bue mod Nord at følge den nordvestlige Grænse for „Byespjellene“ til Stedet, hvorfra vi gik ud, det nordøstre Hjørne af Bondebyen.

*) Formentlig det samme som „Baunehøy“, men Kortet har „Bondehøy“.

Borre-Marken.

Denne deltes ved Udskiftningen 1778 i det store og hele imellem 3 af Bønderne, nemlig: Mads Jensen paa Gaarden Nr. 6, nuværende „Krogbjerggaard“, tilhørende Jørgen Lund, — Lars Andersen paa Gaarden Nr. 7, nuværende „Baunegaard“, tilhørende Niels Peter Jacobsens Enke, — og David Jørgens Enke paa Gaarden Nr. 8, nuværende „Sorgenfrigaard“, tilhørende A/S Sorgenfrigaard*).

Paa Kortet fra 1810 betegnes disse Gaarde med Numrene henholdsvis 17, 16, 15.

Desuden laa under denne Mark: „Præstejorden“ samt Parceller hørende til Gaardene Nr. 5, 10, 11, 12.

a. Til Gaarden Nr. 8, nuværende „Sorgenfrigaard“, ligger det vestligste af „Borre-Marken“, og fra Nord til Syd træffer vi følgende Navne paa de forskellige Terrænlokaliteter:

Nordvestlig ligger „Store Borrebakke“ (nu „Borgbakke“), som strækker sig fra Øst mod Vest tværs over Jorderne, og hvoraf den vestlige Halvdel hører til denne Gaard, den østlige til Gaarden Nr. 7 („Baunegaard“). Nord for denne langs Mølledammens høje Skrænt hen til „Brede“s Terræn ligger „Lille Borre Bakke“, som strækker sig i Nord og Syd; den er lavere og noget smallere. Øst for denne ligger Agerjord under Navn af:

„Smaa Borre Stykkerne“, som vistnok helt har hørt til denne Gaard, medens de Øst for disse Stykker liggende „Store Borre Stykkerne“ ialtfald for den vestlige Dels Vedkommende hører til Gaarden Nr. 7.

NB. Sammenlign de tidligere nævnte ældre Navne paa disse Lokaliteter: „Lille Børge Ager Aaes“, „Brede Støcke Ager“, „Storborre Ager Aaes“. Navnet gaar iøvrigt igen i vor Tid i den paa Sorgenfrigaards Jord beliggende „Borgevej“; denne ligger dog sydligere paa de saakaldte „Oplandene“, som nedenfor skal omtales.

Syd for „Store Borre Bakken“ strækker sig langs Mølleaaen til Fuglevad (Fohlevad) et bøgeskovklædt Bakkehæld, og de Øst for dette liggende Højde- og Dalpartier kaldes „Bøgesnaderne“. Terrænet gennemskæres nu af „Caroline Amalie Vej“ og „Fuglevadsvej“ ligesom de Syd herfor liggende Arealer, der paa Kortet for 1778 kaldes „Oplandene“, vel fordi det som et Højdedrag hæver sig dels over Sænkningen ved Fuglevad og dels over de Syd herfor liggende Toftejerde „Tofterne“ kaldet, der ligger dels Nord, dels Vest for alle Byens vestlige Bøndergaarde og strækker sig fra disse ned til Sænkningen ved Mølleaaen. Saavidt det ses, ejes selve Aabredden paa den Tid af Ejeren af Fuglevad Mølle, saa ingen af Gaardene har Jord umiddelbart ud til Aaen, før denne kommer Nord for Fuglevad.

*) Efter at denne Afhandling er skreven, har Københavns Kommune købt alle Bønderjordene undtagen Carlsøjs og Sorgenfrigaards.

b. Gaarden Nr. 7, nuværende „Baunegaard“ ligger umiddelbart op til den østlige Grænse af Gaarden Nr. 8 og har fra Nord til Syd følgende Navne paa Agrene:

Mod Nord ligger den vestlige Del af „Storborre-Agrene“ og Syd for disse den østligste Del af „Borrebakke“; Syd for denne „Sejlagrene“ med en Del af „Krudtagrene“. Syd for „Sejlagrene“ ligger den vestligste Del af „Meelagrene“, og Syd for disse igen den vestlige Del af den saakaldte „Brydejord“.

Hele Gaardens Mark er i det store og hele kileformet med Spidsen ind imod Byen og den brede Ende ved den nordre Del af „Borre Marken“. Dette nordre Stykke af Kilen deles dog ved Skel fra Nord til Syd i 3 omtrent lige brede Stykker, hvoraf det vestligste tilhører Gaarden Nr. 3. Gennem de 2 sidste strækker sig fra Nord til Syd en Aas, som har Form som en Langdysse, hvorfor ogsaa de Vest for Aasen liggende Stykker senere er kaldet „Langdysseagrene“, medens de Øst for Aasen liggende Jorder udgøres af den vestligste Del af „Store Kroge Birke Agrene“. I den sydligste Del af den her omtalte Aas laa indtil omkring 1900 en lille Gaard, kaldet „Rosenlyst“, som tidligere havde Navnet „Vandløse“. Den hørte under „Carls'øj“, og Navnet „Rosenlyst“ er givet den af dens daværende Ejer Carl Lund, da han ved Brøndgravning lidt Syd for Huset havde skaffet Stedet Vand.

c. Gaarden Nr. 6, Sydøst for Nr. 7, har for den sydvestlige Dels Vedkommende ogsaa Kileform med Spidsen mod Byen, men i sin nordligste Del er den stærkt uregelmæssig afskaaret mod „Præstejorden“. De til Gaarden hørende Agre er mod Nord den østligste Del af „Store Kroge Birke-Agrene“, hvorfor Gaardens Navn, „Krogbjerggaard“, vistnok rettere burde være „Krogbirkegaard“. Syd for disse ligger mod Vest „Møllestykkerne“ og mod Øst „Lundtoftestykkerne“, og Syd for disse igen henholdsvis mod Vest og Øst „Meel Agrene“s østlige Del og „Bonde Høys Agrene“s største og nordvestligste Del. Resten af disse ligger under „Boune Høys Marken“. Spidsen af Kilen mod Byen udgøres af den østligste Del af „Bryde Jorden“ og et lille Stykke af „Byspjellene“, der hører under „Boune Høys Marken“.

d. Øst for denne Gaards nordligste Del ses, som omtalt ovenfor, „Præstejorden“, der mod Nord bestod af den østlige Del af „Smaa Kroge Birke Agrene“ og mod Syd af den største og vestligste Del af „Store Lyng Agre“. Den allersydligste Trekant af denne Parcel laa under „Boune Høys Marken“ og var en Del af de under denne liggende saakaldte: „Store Kroge Røylar“.

Øst for „Præstejorden“ laa den østligste Del af „Borre Marken“, som deltes mellem de 3 Gaarde, Nr. 10, 11 og 12. Gaardene laa selvfølgelig inde i Byen. Her omtales kun Markerne:

e. Gaarden Nr. 10 laa nordligst mod Grænsen ved Lundtofte

Mark og bestod af den østligste Del af „Store Lyng Agrene“ og den østligste Del af „Lille Lyng Agrene“.

f. Gaarden Nr. 11 bestod i „Borre Marken“ kun af den vestligste Del af „Lille Lyng Agrene“.

g. Gaarden Nr. 12 havde i „Borre Marken“ kun den sydvestligste Trekant af „Lille Lyng Agrene“.

B. Bounehøys-Mark.

Den nordlige Grænse er den allerede omtalte Sydgrænse for „Borre-Marken“.

Den sydlige Grænse begynder sammesteds som den sydlige Grænse for „Borre-Marken“ inde ved den nordøstligste Spids af Bondebyen, saaledes at denne Mark i Virkeligheden kun støder til Byens Grænse med en Spids. Derfra gaar den sydlige Grænse i sydøstlig Retning i en svagt mod Nord buet Linie lige til Fortunen. Toppen af Buen er omtrent paa Midten paa det Sted, hvor den støder mod „Koren-Agrene“.

Den østlige Grænse dannes alene af Dyrehavens Hegn indtil det Sted, hvor den nordlige Grænse begynder. Denne gaar tæt Nord om „Rævehøj“ og dannes i den østlige Del af „Lundtofte Mark“ helt hen til den østlige Grænse af „Borre-Marken“.

Den nordligste Del af „Bounehøys Marken“ indtages af en Del mindre Stykker, som fra Vest til Øst benævnes med følgende Navne:

Nr. 1: „Byspiellene“, tilhørende Christen Olsen. 16 Td. $\frac{1}{2}$ Skp. Land. Til denne Parcel hører den nordvestligste Trekant af den saakaldte „Brydejord“, der for sin nordligste Dels Vedkommende falder ind under Stykket:

Nr. 2, paa hvilket „Brobjerg“, ogsaa kaldet „Borrehøj“ ligger; senere kaldtes dette højeste Sted i Sognet „Baunebjerg“ eller „Baunehøj“, hvilket Navn den endnu har bevaret. Den nordligste Del af Stykket Nr. 2 udgøres af en Del af „Bonde Høj“ Stykkerne, som laa under „Borre-Marken“. En nordøstlig Trekant af dette Stykke Nr. 2 dannes af den vestligste Del af de „Store Kroge Røyer“. Stykket Nr. 2 havde 15 Td. 7 Skp. Land. — (Røgel = Dyrge, Hob, f. Ex. Tørve-Røglar).

Stykket Nr. 3 — 15 Td. 7 Skp. — ligger Øst for Nr. 2. Det tilhørte paa Udskiftningens Tid Andres Hansen og udgjordes næsten udelukkende af de „Store Kroge Røyer“s Midterparti; kun i det nordvestligste Hjørne hører en Trekant til „Bonde-Høj“s Jorden under „Borre-Marken“ og i det sydvestligste Hjørne bestaar det af en mindre Trekant af „Bryde-Jorden“.

Mod Nord støder Stykke Nr. 3 mod den nederste Trekant af „Præstejorden“, som vi tidligere saa bestod af de „Store Kroge Røyer“.

Øst for Nr. 3 laa en trekantet Parcel paa 16 Td. 5 Skp. Land, tilhørende Lars Davidsen. Den bestaar udelukkende af de „Store Kroge

Røyer“. Den nordre Grænse af denne Parcel støder i saa godt som hele sin Udstrækning mod Resten af de „Store Kroge Røyer“, der laa under Gaarden Nr. 12, hvortil iøvrigt i det nordvestligste Hjørne hørte en Trekant af „Lille Lyng Agre“ under „Borre Mark“ og i den østlige Del den sydlige Del af „Ræve Høys Agre“. En mindre Trekant i den østlige Del af Nr. 12 bestaar af „Smaa Kroge Røyer“.

Nord for denne Nr. 12 laa i hele denne Grænses Udstrækning Jord under:

Gaarden Nr. 11, der med sin østlige Halvdel hørte under „Bounehøys Mark“ og bestod af den nordlige Del af „Ræve Høys Agre“, paa hvilke „Rævehøy“ hæver sig helt mod Nord i Stykket, tæt ved Grænsen mod Lundtofte Mark.

Umiddelbart Syd for de her omtalte 6 Jordparceller ligger Jorden til

Gaarden Nr. 3, det nuværende „Carlshøj“ (tidligere kaldet: „Hunæus' Hof“), af hvilken Størstedelen ligger i „Bounehøys Mark“, medens den vestligste ved Bondebyen liggende mindre Del er en Dal af „Riis Høys Mark“, der er „Brydejord“. Størstedelen af den vestre Halvdel af denne Parcel er ligeledes „Brydejord“ paa nær en Trekant mod Nordvest, der er en Del af „Byspiellene“. Omtrent midt i denne „Brydejord“ laa og ligger endnu det saakaldte „Gaasekier“ lidt sydvest for den i Marken senere opførte Gaard. Den østligste Halvdel bestod af de saakaldte „Lange Røyer“s nordlige Del og „Smaa Kroge Røyer“s sydlige Del.

Den østlige Grænse danner en Vinkel med Spids mod Øst, hvoraf det korte nordlige Ben er Grænsen mod Jorden til Gaarden Nr. 12, og det længere sydlige Ben er Grænsen mod Gaarden Nr. 4, Trongaardens Parcel i „Boune Høys Marken“.

Gaarden Nr. 4 danner i Marken en stor Trekant med den korteste Linie mod Syd følgende den sydlige Grænse for „Boune Høys Mark“; den vestlige Grænse gaar i lige Linie mod Nordøst grænsende — regnet fra Syd til Nord — mod Gaardene Nr. 10, 3, 12 og 11. — Den østre Grænse gaar lige i Syd og Nord fra Fortunen umiddelbart Vest for den østre „Maanehøy“, som ligger umiddelbart Øst for den nuværende Dyrehavgaard. (Den vestre „Maanehøy“ ligger i Dyrehavgaards Have lige Vest for den østre „Maanehøy“). Denne østre Grænse skiller „Trongaarden“ fra „Fortungaarden“. Den nordligste Spids af den omtalte Trekant er afskaaret ved Grænsen mod Lundtofte Mark.

Af Navne paa Jordstykker tilhørende „Trongaarden“ kan nævnes mod Nord: den vestlige Del af „Dyre Steens Agre“; Syd for disse: den vestlige Del af „Torne Agre“ og Syd for disse igen „Skee Dys Stykkerne“ mod Vest og den vestlige Del af „Smaa Torne Agre“ mod Øst. Syd for disse sidste og Øst for den sydlige Del af „Skee Dys Stykkerne“ ligger de Jordstykker, der kaldes „Maanehøylene“.

Den sydvestligste Del af hele Trekanten kaldtes „Trondhøylene“, hvorefter Gaarden fik Navn. Navnet har næppe noget med Trone at gøre.

Formentlig er det oprindelig en Mands Navn: „Trund“ — „Trundshøj“. Senere har det vel været Navnet paa et Trold. Ligeledes har Navnet „Maanehøj“ neppe noget at gøre med Maane. Det er formentlig ogsaa fra først af en Mands Navn: „Marne“ eller lignende (Magne).

Langs hele den vestlige Grænse i denne Mark fra Syd til Nord strækker sig Dele af „Korn Agre“, de „Smaa Kroge Røylere“ og „Ræve Høys Agre“. I den sydligste Del af disse Grænsestykker ligger „Spanhøj“ og tæt Nord herfor de saakaldte „Skee-Oste“.

Gaarden Nr. 2, „Fortungaarden“, er den østligste af alle Gaardene i „Boune Høys Mark“. Den grænser mod Øst Sydøst i lige Linie fra omtrent Syd til Nord til Dyrehavens Hegn, mod Nord-Nordøst til Lundtofte Mark, mod Vest til den tidligere omtalte Grænse mod „Trongaarden“, medens Sydgrænsen er en kort afskaaret Spids ved den nuværende „Fortunen“.

Den nordligste Del af denne Gaard bestaar af den østligste Del af „Dyresteens Agre“. Syd for disse ligger mod Vest den østlige Del af „Torne Agre“ og „Smaa Torne Agre“; mod Øst „Gade Agre“ og Syd for disse den østlige Del af „Maanehøylene“ og mod Øst „Søekierene“.

Til „Boune Høys Mark“ hører endelig den nordøstlige Del af Gaarden Nr. 10, den senere kaldte „Lindegård“, idet „Bounehøysmarkens“ Skel gaar skraadt igennem Parcellen fra Øst til Vest. Stykket bestaar af den sydlige Del af „Koren Agre“ mod Øst og Vest for disse af „Lange Røylerne“ mod Nord og „Bringerne“ mod Syd.

Den under „Riis Høys Mark“ liggende Del af Gaarden Nr. 10 bestaar mod Øst af Dele af „Bringerne“ og Vest for disse af den nordlige Del af „Gaasespiel“ og Vest for dette atter af en stor Del „Bryde Jord“.

C. Riis Høys Mark.

„Riis Høys Mark“ har sin nordlige Grænse, som ovenfor skildret som den sydlige Grænse for „Boune Høys Mark“. Den sydøstlige Grænse følger i sin nordlige Del „Ermelundsskoven“s nordvestlige Grænse, derefter Grænsen mod Gjentoftes Sogn, den saakaldte „Jægersborg Mark“, til det Sted, hvor Grænsen skærer Jægersborgvejen; her bøjer den mere i vestlig Retning og danner den østligste Del af den sydlige Grænse indtil den saakaldte „Vintappersø“ paa „Marieberg“s, den senere „Vintappergaard“s Jorder. Den vestlige Del af den sydlige Grænse dannes af denne Sø og iøvrigt af Grænsen mod „Marieberg“, som iøvrigt ved Udskiftningen først kaldtes „Nørregaard“ og hørte under „Vangede“ By.

Mod Vest grænser „Riis Høys Mark“ til „Ulrikkenborg“s Jorder, der strækker sig helt ned til Kirken og et Stykke Øst for denne, hvor oprindelig Gaardens Bygninger laa. Navnet er endnu knyttet til en Ejendom paa dette Sted — Lundtoftevej Nr. 10 — foruden til selve Gaarden i Marken Sydvest for Lyngby Jernbanestation.

Denne vistnok største af de 3 nævnte Marker, kan for Overskueligheds Skyld bedst deles i en nordlig og en sydlig Del.

a. Den nordlige Del begrænses mod Syd af en næsten lige Linie fra Byen, hvor den begynder ved det nordvestlige Hjørne af „Hestebiergene“ og følger omtrent den Lavning, hvor „Toftøbæk“ tidligere løb, omtrent hvor den nuværende Fæstningskanal ligger; den støder ved den østlige Ende mod Grænsen til „Ermelunds Skov“ tæt sydvest for det Sted, som tidligere kaldtes „Peder Smeds Port“. — Den vestlige Del af det her omhandlede Stykke bestaar af Jorder, tilhørende de 3 Gaarde: Nr. 10, 11 og 12.

Gaarden Nr. 10 er allerede omtalt under „Bounehøys Mark“. Det er Jorderne til den nuværende „Lindegaard“.

Gaarden Nr. 11 ligger umiddelbart Syd for Nr. 10 i næsten hele dennes Udstrækning og danner en svag Kile med den afskaarne Spids mod Vest nede ved Byen. Det er Jorderne til den nuværende „Lyngbygaard“. Den bestaar i næsten hele sin Udstrækning af „Brydejord“; kun paa Midten mod Nord strækker „Gassespiel“ sig ind paa denne Gaards Terræn, og det lille nordvestligste Hjørne dannes af „Bringerne“.

Gaarden Nr. 12 ligger umiddelbart Syd for Nr. 11, og det er Jorden til den saakaldte „Toftegaard“, nu kaldet „den gamle Gaard“, hvortil endnu hører Bytofter Syd for Gaardens Bygninger. Den vestlige Del af „Toftegaard“ dannes af „Brydejord“, den midterste af „Torsdalene“, den østlige af den nordvestlige Del af de saakaldte „Ørstene“. Langs den nordre Grænse for denne Gaard ligger den nuværende „Høstvej“, indtil for faa Aar siden kaldet „Fortunvej“.

Umiddelbart Øst for disse 3 Gaarde ligger i „Riis Høys Mark“ 2 Lodder. Den nordre af disse betegnes paa Kortet fra 1777 som „Huus Jord Nr. 1“. Det bestaar alene af den nordlige Del af det midterste Stykke af „Bringerne“. Den Søndre Lod betegnes som „Foged Jord Nr. 9“. Det bestaar mod Nord af den sydlige Del af det midterste Stykke af „Bringerne“, medens den langt større sydlige Del er delt ved en Linie fra Nord til Syd i 2 omtrent lige store Stykker, hvoraf det vestre bestaar af den østlige Del af „Ørstene“, — det østre af den vestre Halvdel af „Wiekierene“.

Øst for disse Lodder ligger Jorderne til:

Gaarden Nr. 13, den nuværende „Hvidgaard“, der indtager den nordøstlige Del af „Riis Høys Mark“. Den bestaar af en hel Del forskellige Skifter. Mod Vest ligger nordligst den østlige Del af „Bringerne“; Syd for dette den østlige Halvdel af „Wiekierene“ med „Wakers Høy“ i den sydlige Halvdel samt Syd herfor „Torsø Enge“.

Resten af Gaardens Marker bestaar mod Nord af „Toft Høyene“ med „Tofte Høy“ i sin sydligste Del; endvidere Syd for disse Skifter „Riis-Høy-Stykkerne“ med de fire „Riis Høye“, der har givet hele Marken Navn.

Den nordligste Trekant af Marken, grænsende til Fortunen og Ermelunden, hedder „Tving Spiellene“.

Navnet „Hvidgaard“ har vistnok intet med Farven „hvid“ at gøre. Snarere er det dannet af Navnet „Wiekierene“, som hører hertil.

b. Den sydlige Del af „Riis Høys Mark“ har i sit nordvestlige Hjørne Højdepartiet „Heste Biergene“, for umiddelbart Øst for disse at gaa over i den Lavning, der strækker sig paa begge Sider af den saakaldte „Toftebæk“, tidligere ogsaa kaldet „Dronningerenden“, et langt Stykke Øst paa. De omkring Bækken liggende Jorder kaldes „Knold Engene“ og var i det væsentligste Tørvemoser og fordelt mellem Bondebyens Jordejere i følgende Orden fra Vest til Øst med Skifter, der var bredere eller smallere, formentlig af Hensyn til Boniteten, men havde samme Længde fra Nord til Syd:

Vestligst laa et Skifte, som ikke bestemt kan tillægges nogen Gaard, men derefter følger i Række Nr. 12, 6, 10, 5; derefter et Stykke betegnet „Præste Jord“; derefter atter Nr. 2, 4, 11, 3, 8, 2, hvorefter igen et Skifte betegnet „Præste Jord“; derefter atter Nr. 12, 6, 10, 7, 2, 4, 11, 3, 8, som mod Øst danner Grænsen mod

Gaarden Nr. 1, kaldet „Stennered“, „Stenrit“ eller vel rettere: „Stenryd“. Dennes Nordgrænse er den østlige Del af den tidligere beskrevne sydlige Grænse for den nordre Del af „Riis Høys Mark“. Den østlige, noget svejede Grænse dannes af Jægersborg Mark under Gjentofte, og den sydvestlige Grænse er en omtrent lige Linie fra det sydøstligste Hjørne af „Knold Engene“ til et Punkt paa den sydlige Grænse mod Gjentofte Sogn lidt Vest for Grænsens Skæringspunkt med Jægersborgvejen.

Jorderne bestaar i den nordre Halvdel af den sydligste Del af „Ørstene“, og Syd for disse Skifter af „Stennered“ Skifterne, som har givet Gaarden Navn, samt i det nordøstligste Hjørne af den søndre Del af „Torsøe Enge“. — Den søndre Halvdel af Gaardens Jorder bestaar mod Vest af den nordøstlige Del af „Lang Agre“, i Midten af den østlige Del af „Kilde Agre“ og i den østligste Del af „Fiirskov Stykkerne“.

Resten af „Riis Høys Mark“ udgør paa det nærmeste en uregelmæssig Firkant med den nordlige Kant langs „Knol Engene“, den sydlige mod „Marie Berg Mark“ i Gjentofte Sogn, den vestlige mod „Ulrikkenborg“s Marker og den østlige ved den tidligere omtalte Grænse mod „Stennered“.

Det er for Størstedelen „Præste Jord“ Øst for Helsingørkongevejen. Det Vest for denne beliggende Stykke af Firkanten bestaar mod Nord af gammel „Skolejord“ og den østlige Del af de saakaldte „Led-Agre“. Syd og Øst for disse benævnes Jorderne „Løgte Høy Stykkerne“, hvorpaa nu „Københavns Amts Tuberkulosehospital“ ligger. Syd for disse ligger den østre Halvdel af „Knæ Biergene“ og Sydøst for „Løgte Høys Stykkerne“ og „Knæ Biergene“ den største, vestlige Del af „Lang Agrene“.

Helt mod Sydøst omfatter den endelig en lille sydvestlig Del af „Kilde Agre“.

Syd for „Løgtehøy“ laa der Øst for og op til „Helsingørkongevejen“ og i den nordlige Del af „Knæ Biergene“ et lille Vandhul, som kaldtes „Palte Mose“, hvor der var Tørveskær. Ordet „Palte“ er et gammelt Udtryk for lille, ringe eller i overført Betydning „ussel“; det er det samme Ord som Ordet „Pjalt“, „Pelt“, „Pilt“ (den liden Gangerpilt).

Vest for Helsingørkongevejen ligger fra Nord til Syd: „Skole Jord“, bestaaende af „Led Agre“, — dernæst „Huus Jord Nr. 2“, ligeledes bestaaende af „Led Agre“, — og endelig Syd herfor: „Huus Jord Nr. 3“, bestaaende mod Nord af den sydligste Del af „Led Agre“ og mod Syd af den sydvestlige Del af „Knæ Biergene“.

De ovenfor staaende Oplysninger fremgaar af Udskiftningskortet fra 1777. Af Skøder og Panteprotokoller fremgaar, at der før Udskiftningen fandtes omtrent den samme Inddeling i Vange, saaledes:

- 1) Bounehøys Wang,
- 2) Riishøys Wang og
- 3) Gladsaxe Wang.

NB. Her mangler dog den tidligere omtalte „Borrevang“.

Under „Bounehøys Wang“ findes følgende Bemærkning:

„Trunehøys Agere strekker sig Sønder og Nøer imellem Maanehøys Agere og Riishøys Wangs Gierde, bestaar udi 15 Agere, som begyndes ved bem^{te} Maanehøys Agere

Povel Tingskrivers Jord til Hans Kirke Jord

Dend 9de Ager

bred — $31\frac{1}{2}$ al

lang — 206

bred — $31\frac{3}{4}$

Dend 10de Ager

bred — $31\frac{1}{2}$ al

lang — 204

bred — $31\frac{1}{2}$ “

Under „Riishøys Wang“ finder man følgende:

„Knæbierns Agere strekker sig Sønder og Nør, imellen Lang Agerne og Konge Vejen, bestaar udi 25 Agere, Som begyndes ved den østre Side Povel Tingskrivers Holm, som ligger til hans Kirkehuus

Dend 25de Ager

bred — 125 al

lang — 232

bred — $137\frac{1}{2}$ “

Under „Gladsaxe Wang“ finder man følgende:

„Gad Agere“ strekker Øster og Vester, imellem Bodinge Agere og Gierdet, bestaaer udi 22 Agere, som begyndes ved Kollbeckes Agere

Dend 22de Ager
 bred — 81 al
 lang -- 334
 bred — 180“

Den paa Udskiftningskortet nævnte „Borre-Mark“ ses ikke at være nævnt i de gamle Skøder, jeg har haft fat i eller set Afskrifter af, men derfor kan den godt være nævnt andre Steder. Derimod findes en Del Navne paa de til „Borre-Mark“ hørende Jorder, saaledes:

„Krogbirche Ager Aaes“
 „Maglebjergs Aaes“
 „Lille Børge Ager Aaes“
 „Brede Støcke Agre“
 „Storborre Ager Aaes“.

Endvidere findes et Navn: „Langdysse-Agrene“, som vistnok er en anden Betegnelse for det samme Højdedrag som „Maglebjergs Aaes“. De strækker sig i omtrent Nord og Syd fra Sydgrænsen af „Lystofte“*) paa Lundtofte Mark og henimod det nu nedrevne og med Jorden jævnedes „Rosenlyst“.

„Rosenlyst“ var en gammel Indsidderbolig paa en Mark Øst for „Borgbakke“, som tilhører „Carlshøj“. Den kaldtes for ca. 60 Aar siden „Vandløse“, hvilket Navn for saa vidt har passet, som der ikke fandtes Brøndvand paa Ejendommen. En Brønd blev senere gravet paa Marken i Dalen Syd for „Rosenlyst“, og da blev Navnet ændret.

Men hver Tid skaber sine Navne, og efter Udskiftningen er der selvfølgelig hist og her skabt nye paa de gamle Lokaliteter, som har afløst de gamle eller nu bruges jævnsides med disse. Jeg skal i det følgende nævne nogle af de vigtigste:

Vi saa under „Borre Høys Mark“ nævnt „Præstejorden“. Denne Parcel angives paa Kortet fra 1810 at tilhører Glarmester Bach i Lyngby, og efter ham kaldes det i det 19. Aarhundrede og endnu den Dag for „Glarmestervænget“, medens det gamle Navn helt er gaaet af Brug. Dette Vænge indtog dog kun den midterste Del af Præstejorden“, medens den nordlige Del angives at tilhøre Frue Skov og den sydlige Del Jøden Meyer.

I denne „Borre Høy Mark“ træffer vi endnu i vore Dage Navnet „Faaredal“; det er den Lavning, som strækker sig Syd for „Store Borrebakke“ mellem „Kulsviervej“ og „Brede Mølledam“. Navnet har neppe noget med „Faar“ at gøre, men kommer sandsynligvis af „Fure“, som i Bondesproget bliver til „Faare“; Bonden siger endnn „at faare op“, naar han mener at trække Furer i Agrene, hvad enten dette gælder Kartoffel- eller Roemarken, eller det blot gælder at lave en Agerrende.

*) Muligvis hørte Jorderne til „Lystofte“ med til „Maglebjergs Aaes“.

Tæt Sydøst for „Bounehøy“ træffer vi i „Boune Høys Mark“ en mindre Høj ved Navn „Rokkehøj“ eller „Rocks Høj“. Den ligger under „Carlshøj“ men er ikke gammel. Den er i det 19. Aarhundrede opkastet af en Mand ved Navn Rock, efter hvem den fik Navn.

„Lyng Agrene“ er i Tidens Løb blevet til „Lyngene“, som de hedder endnu. —

Soldaterbreve fra 1864.

Hr. Snedkermester Leopold*)

i
Lyngby

Slesvig d. 4/1—64.

Elskede, kjære Forældre og Søster.

Jeg skriver igjen i Dag for at I kan se, hvorledes det gaar her. Jeg har det godt, og saa længe vi ligger her i Byen, har det ingen Nød. Jeg har det udmærket godt; jeg ligger sammen med Farveren, som jeg vist alt har skrevet, og som udstykker Kjøddet og hvad vi skal have, og I kan tænke, han tager ikke det daarligste og det mindste. Den ene Dag spiser vi Oxekjødsuppe og den anden Ærter med Flæsk, og Konen laver det til. Hun er Kogekone og laver dejlig Mad, og om Aftenen spiser vi os gjerne en Bøf eller andet deslige.

Saa, det var nu Spisesedelen; naar vi nu blot maa blive liggende her og ikke komme til at flakke om paa Landet.

Jeg skal nu have mig et Par nye Støvler og kommer desaarsag til at tage op paa min Afregning, for Fodtøjet er noget af det første, man maa sørge for, og mine Støvler er saa slemme til at krybe ind, naar de bliver vaade, og saa tager de Huden af mine Fødder.

Jeg kan lade Eder vide, at Bækker var lige bleven gift før vi tog fra Altona, maatte altsaa forlade sin unge Kone. Der er Tale om, at der skal en Underofficer af hvert Compagni til København og lære Rekrutter. Jeg vil forsøge, om det var muligt, jeg kunde komme afsted, saa kunde jeg dog komme ud og se til Eder en Gang imellem, men jeg bliver vel ikke saa lykkelig.

Skriv nu snart, da jeg længes meget efter Brev, og hils alle bekendte fra mig. Selv hilses I paa det kjærligste fra Eders hengivne

Waldemar.

Jeg skal hilse fra Nissen og Viggo Lorentzen.

*) W. Jørgensens Stedfader.

Jeg maa bede Moder om at holde en Skjorte og en Nattrøje parat, naar jeg skriver efter dem. Vi havde Revue for Kong Christian igaar, og han havde tilstillet os dobbelt Lønning for en Dag. Han talte saa smukt til os, at det var ham en Glæde at være iblandt os, og han ønskede særlig, at det skulde gaa fredelig af, hvis ikke, da haabede han nok, at kunne stole paa os. Da fik han et 9-dobbelt Hurra. Det er en smuk Mand, og hans Søn var ogsaa med.

Skriv endelig snart,

Eders Waldemar.

Fort Viniary d. 24. April 1864.

Elskede Forældre og Søster.

Med inderlig Glæde har jeg modtaget Eders kjære Brev og deraf seet, at I alle ere raske og tillige, hvorledes I har tilbragt Vinteren, og som jeg har det meget godt. (Det vil da sige, som en Krigsfange kan forlange at have det.) Jeg er rask, og Humøret maa man saa see at holde paa saa meget som muligt, dog sommetider er det ikke godt, naar man falder i Tanker og tænker paa Hjemmet; dog en Trøst har jeg da at kunne samles med Eder igjen, hvor vi da skal være glade og være Gud, den almægtige, taknemlige derfor. Helligdagene gik hen. Jeg var i Kirke første Pintsedag og hørte en tydsk Præken, og der var en Sangforening, der sang en Kantate og et Orkester, og det var yndigt at høre; om Eftermiddagen stillede vi, og der var kommet Penge hjemmefra, og der var købt ind, saa vi spiste Flæskesteg og drak Øl, og den øvrige Tid gik med Løjer og Kommers. Den næste Dag gik paa samme Maade.

Igaar havde vi en højtidelig Dag, en af vore Kammerater af Artilleriet blev begravet. Han havde ligget syg, siden vi kom hertil. Han blev fulgt af alle sine Kammerater og af medfangne Officerer, 9 i Tallet, og en Del tydsk Artilleri og af en Escorte, som skød over Graven. Vores Sangforening (for I maa vide, vi har dannet en saadan) sang en Psalme ved Graven; derefter holdt Præsten en nydelig Tale, hvori han iflættede saadanne smukke Ord om dem hjemme, som vistnok gik de omstaaende til Hjertet. Hans Kiste var smykket med Krandse og Dannebrogssflag og Baand, som hans Kammerater havde lagt sammen til, og efter Jordpaa-kastelsen kom der Damer og kastede Buketter ned i Graven, og som Skik er her, kastede alle de omstaaende 3 Haandfulde Jord ned i Graven. I kan tro, det var højtideligt.

Jeg har flere Gange været ude i Byen og beseet alt; jeg kan ikke sige andet, end at den er meget smuk, men her er dog græsselig Armod og Elendighed. Børn og voksne Fruentimmer gaa barbenede og i lasede Klæder og saa i denne Kulde, som vi har her. Imorges vaagnede jeg og saa ud af mit lille Kighul, for Vindu kan det ikke kaldes for, og blev ganske forbauset over at opdage Jorden bedækket med tre Tommer Sne.

Skriv snart, for det er saa oplivende at modtage lidt nyt og se, at

de har det alle godt, som man har saa kjære, og lad mig vide, til hvilket Regiment William er kommet, det kunde dog interessere mig; hans Portræt ligner ham, men det er ikke godt, det er saa mat, og saa er hans Klæder for store. Alle kan godt se, at han er min Broder. Jeg vilde ønske, at han altid maatte komme til at skyde sit Gevær af i Landevejsgrøfterne. Gud holde sin Haand over ham.

Jeg er rigtignok i Posen, men den er dog saa stor, at jeg kan spasere omkring i den, og den er heller ikke lukket for Enden. Mine Sko vil jeg naturligvis ikke have herover, da jeg ikke venter at blive her saa længe, og jeg har laant mine tykke Støvler til en, som arbejder, imod at han har laant mig sine Blanklæders. Naar Du skriver igjen, da send mig nogle Nyheder af Avisen, i Særdeleshed Listen over de saarede, dersom Portoen ikke er for meget.

Hils nu alle bekendte fra mig og sig dem, jeg tænker snart at komme ud af denne væmmelige Pose. Fra F. Jensen sendes Eder en venlig Hilsen; vi ligger sammen og har Menacie sammen.

Nu vil jeg slutte med mange kjærlige Hilsener fra

Eders
Waldemar.

Freulein Jensine Madsen.

Lyngby.

Fort Viniary d. 18 Juli 1864.

Gode Jomfru Madsen.

De og Deres Moder takkes ret hjertelig for det tilsendte og for den Deltagelse, De viser mine kjære Forældre og Søster i den Tid, jeg befinder mig i Fangenskab, og De kan nok tænke Dem, Jomfru Madsen, at det er dræbende for os at sidde her næsten berøvet vor Frihed, og det er jo Menneskets største Gode.

Det glæder mig, at De og Deres Moder ere raske og har det godt. Jeg er Gud være lovet ogsaa rask og finder mig i Skæbnen med Taalmodighed, og med Guds Hjælp kan det vel ikke vare saa længe, inden vi igjen kan samles med vore kjære, inden jeg kan se mit kjære Lyngby, som dog er mit kjæreste Opholdssted. Ja, gode Jomfru Madsen, De kan være overbevist om, at der har været Øjeblikke, hvor Livet har hængt i en Sytraad, men den almægtige Gud har holdt sin Haand over mig, og nu William, som fik isinde at gaa frivillig med, han er ligeledes blevet sparet for os.

De kan tro, gode Jomfru Madsen, her er nogle underlige Skikke her i Posen, jeg vilde ønske, der var Hul paa den, at vi kunde knibe ud. Jeg saa forleden Dag et Bryllup; Bruden og Brudgommen kom kørende i en simpel Høstvogn, siddende paa nogle Halmknipper, hver med en Kost i Haanden. Jeg kom lidt længere hen, og kan De tænke Dem, hvad jeg saa: en ganske ung polsk Landsbypige ligge paa Jorden ganske livløs.

Da jeg spurgte en af de omstaaende, hvad der fejlede hende, svarte han, det er en af Bryllupsgæsterne, der er blevet beruset, derefter kom Kavalerer, først skændtes de om hende, derpaa tog den ene hende paa Nakken og drog afsted med hende.

Med det Ønske, at jeg kan snart komme hjem og hilse paa Dem og Deres Moder slutter jeg med mange oprigtige Hilsener til Deres Moder og lille Søster. De selv hilses af Deres

W. Jørgensen.

Foranstaaende Breve er skrevet af Urmager Waldemar Jørgensen, f. i Lyngby d. $\frac{2}{10}$ 1839 og død sammesteds d. $\frac{22}{10}$ 1893. Urmager Jørgensens Fader var født i København, men nedsatte sig som Snedkermester i Lyngby, hvor han ejede et Hus i Bondebyen. Sønnen blev sendt til Randers for at uddanne sig til Urmager. I 1861 blev han Soldat og kom som saadan til at deltage i Krigen 1864, hvor han oplevede Tilbagetoget fra Dannevirke og Forsvaret af Dybbøl. Ved Stormen paa Dybbøl blev han taget til Fange af Preusserne og blev ført til Posen, hvorfra Brevene er skrevet. Først efter Fredsslutningen blev han hjemsendt. Den Broder han omtaler i et af Brevene er den attenaarige William, som gik frivillig med og oplevede baade Stormen paa Dybbøl og Rømningen af Als, men slap uskadt hjem. Han var født i Lyngby d. $\frac{10}{2}$ 1843 og døde sammesteds d. $\frac{14}{6}$ 1918. Han var Tømmermester og senere Brandinspektør og hædret med Sølvkorset.

Den Jomfru Madsen, det ene af Waldemar Jørgensens Breve er rettet til, er hans senere Hustru, Jensine Pauline Madsen, f. i Lyngby d. $\frac{20}{10}$ 1843 og død sammesteds d. $\frac{21}{10}$ 1919. Hendes Familie stammer fra Raavad, hvor den gennem flere Led har virket som Smede. Jensine Madsens Fader kom til Lyngby fra Raavad og nedsatte sig i Bondebyen som Gørtlermester. Han ejede et Hus dér overfor Snedkermester Jørgensens.

Velkomst-Hilsen
til
Lyngbye Sogns
Søe-Krigere,

den 6te April
1851.

Hjem fra Hav og Kyst
Flaaden ligger nu fortøiet,
Som i tre Aars Dyst
Havets Bølger stolt har pløiet;
Gutter! ombord I gik
Rask paa Brigger og Corvetter,
Tydsken jo Laget fik
Fra Orlogsdampere — Fregatter;
Og I vandt dog Spil,
Bragte Seier til Danmarks Ære;
Derfor vi juble vil:
Hurra! Hurra! Hurra!

Fra den tydske Kyst
Glad I atter kom tilbage,
Gutter! I havde Lyst,
Til mod Fjenden rask at drage,
Modigt ombord I drog,
Viste I var ikke bange.
Von der Tann I slog,
Og drev Tydsken Skaller mange.
Stolt sig Flaaden svang
Ærefuld til Danmarks Havne;
Derfor lyd Jubelsang:
Hurra! Hurra! Hurra!

Gutter, som her staae, —
Kjækt for Kongen, Fædrelandet,
Raske Gutter blaae!
I har kæmpet En for Alle.
Gutter, som var væk,
Sendt til Kamp ved fjerne Strande,
Alle I fra Taarebæk,
Velkommen her i Hjemmet lande!
Tak for Eders Færd!
Tak for at I stred med Ære!
Glad' vi hilse Jer:
Hurra! Hurra! Hurra!

C—J.

Sang

ved

Mindetavlen i Lyngby Kirke,

den 25de Juli 1867.

Før Talen.

M indets Blomst og Haabets Træ, Trindt i Danmarks fagre Have Intet Sted et bedre Læ Fandt end paa dens Heltegrave; Der, trods Storm og Vinterslud, Der, hvor kjølig end det luffer, Træet skyder friske Skud, Blomsten lige yndig dufter!	Og i deres stille Ly Bygger Sangeren sin Rede; Der, trods hver en Uvejrssky, Frit han tager til at kvæde; Minder om den Tid, der svandt, Varsler om den Tid, der kommer, Lærer os, hvordan han fandt, Vi igjen kan fange Sommer:
---	---

„**Mindes** dem, der hvile her,
Søg i deres Spor at træde;
Fædres Land, som de, hav' kjær,
Bring hvert Offer det med Glæde;
Haab at snarlig Timen slaaer,
Da det Skilte sammenføjes,
Da det dybe Hjertesaar
Læges skal, mens Fjenden bøjes!“

Efter Talen.

G raven dækker Eders Ben, Herrens Fred med Eders Sjæle! I, hvem denne Mindesten Viet er til Eftermæle; I, som værnede saa kjækt Gamle Danmarks Ret og Ære, Den til sene Efterslægt Mindet om Jer Daad skal bære!	Og naar da i Dannevang Glædens Sol igjen oprinder, Naar udløst fra Trælletvang Moderen sin Datter finder, — Da det hele danske Folk Seierskrandsene skal flette, Og ved Skjalden som sin Tolk Dem paa Eders Minde sætter!
--	---

F. Meyer.

En Dagbog

ført i Lyngby i Somrene 1784—1798 af Grosserer Peter Tutein (1726—1799), hans Hustru Pauline Tutein, f. Rath (1725—1799), og hans Datter Friederica T. (1768—1844) paa deres Lystgaard overfor Sorgenfri Park. Navnene paa Tutein og hans Datter er angivet ved Forbogstaverne: P. T. = Peter Tutein, F. T. = Friederica Tutein. Moderen kaldes Fru Tutein. Enkelte andre Navne forekommer, saasom Fritz Tutein = Husets Søn, Dorthe Frisch = en gift Datter.

Peter Tutein.

P. T. 1784. Lyndbye.

Idag anlagt 12 Aspargesbede.

1785. Den 26 April for første Gang sovet her. Koldt, klart Vejr men ingen Sne i Haven.

Den 7 May for første Gang sovet med min Familie i Lyndbye.

Den 14 May anlagt 3 Bede med Asparges. Ditto Dato selv plantet 17 Stkr. store Lindetræer i Engen.

Den 15 og 16 May meget koldt, Storm med Hagl og Sne.

Den 17 May Indkvartering: 1 Husar, 2 Heste.

Den 20 May: det første grønne Bøgetræ i Bodenholfs¹⁾ Skov. Alle de øvrige Træer meget tørre.

- F. T. Den 29 May har Trant for første Gang sovet her. Vi fik den Dag til Middag en stor røget Hamburgerskinke og drak alt, hvad der var i Huset af Øl. Selskabet bestod af hele den Tuteinske Familie, Andersen og hans Kone, Zonga, Moldenhawer og Trant²⁾. 4 af disse spillede den hele lange Formiddag Kort.

Den 30 ustadigt Vejr, snart Regn, snart Solskin.

Den 1 Juny er den kære Sophie³⁾ kommet herud og har indlogeret sig hos os.

Den 3 Juny har Hr. Hauser spist hos os og bedt os meget om at anlægge en Træskole, hvilket ogsaa blev ham lovet.

Den 4 har vi lagt i Ovn, og samme Dag blev der bagt en fortræffelig Kage, som ikke blev vraget.

- P. T. Den 5 Juny døde her i Huset Peter Frisch, 7 Maaneder gammel, af Krampe. Kl. 2¹/₄ bragte hans Moder⁴⁾ ham herud, og han saa sund og munter ud. Henimod Kl. 5 var det smukke Barn dødt til Sorg for hans Forældre og alle i Huset.

Den 6 er et Stykke Land i Engen blevet tilsaat med Rejgræs til en Prøve.

- F. T. Den 6 tog vi til Frederiksdal og morede os i Skoven med at opgrave de største Sten.

Den 7 kørte vi gennem Dyrehaven til Eremitagen, hvor vi drak The, og den gode Trant gik næsten hele Vejen tilfods og stod undertiden bag paa Vognen.

Den 8 kørte vi til Jortespring og spaserede i Skoven. Paa Hjemturen stod den kære Trant som sædvanlig bag paa Vognen og faldt til vor Skræk af, men da vi saa, at han ikke var kommen til Skade, brød vi ud i en Latter, som varede temmelig længe, uden at han dog blev vred derover.

Den 8 Juny bemærkede jeg, at alle Linde- og Bøgetræer var grønne men endnu ikke Yperntræerne. Vi spiste idag den første Melon.

- P. T. Den 15 Juny har jeg sagt min Gartner Gullerud op, som skal forlade min Tjeneste til Michaely.

- F. T. Den 20 tog den kjære Sophie igen til Byen, hvor gjerne jeg end vilde have beholdt hende.

1) Agent Bodenhol, daværende Ejer af Friboeshvile.

2) Alle ligesom Tutein Medlemmer af den tyske Menighed og hørende til Tuteins Omgangskreds.

3) Tuteins Svigerdatter, f. Wraatz.

4) Dorothea Frisch.

Den 29 paa min syttende Fødselsdag tog vi til Jortespring¹⁾, og da vi kom tilbage fandt vi Zonga, Wraatz med Frue og Datter, som var kommet for at gratulere mig. Fru Wraatz var saa god at forære mig en smuk Arbejdstaske og Bonbons.

Vi havde ogsaa med hjem fra Jortespring et fedt Lam. Det var samme Dag en stærk Varme.

- P. T. Den 27, 28 og 29 har vi slaaet Hø, som paa de lave Steder var fint og tæt i tre Huk, men højere oppe daarligt og tyndt i Spidsen, mest Ukrudt.

Den 30 Juny er Frisch og hans Kone rejst fra Lyndbye til Norge om Eftermiddagen ved Femtid.

Den 1 July har jeg paa Blegen saaet Hø og Kløver.

Den 12 July har jeg saaet Kløver i Sandet i nederste Stykke.

Den 18 July har jeg ladet skære og hugge to Favne Bøgebrænde.

Den 23 July, Søndag, hørte det op med at regne, efter at det siden den 5 July havde regnet uden Ophold. Folk troede, at Høet var ødelagt. Siden og til den 4 August, hvor det regnede ganske dygtigt om Morgenen, da jeg kørte med Andersen til Byen, maa der være opstaaet et voldsomt Hul i Lyndbye Memorabilier, og da Hullet endnu ikke er fundet, maa den opmærksomme Læser søge det her.

Den 5 August er min Tjener Jens faldet ned af Chaisen ved Landevejsbommen syd for Lyndbye og havde den Ulykke at brække sit Ben, saa jeg maatte lade ham bringe til Hospitalet.

Fra den 9 July til den 7 August har jeg haft Murere til at reparere Taget paa begge Huse og kalke den underste Mur.

Den 27 August er Gartner Gullerud rejst. Han var en slet Gartner, doven og dum og dertil daglig fuld. Han har forsømt meget til Skade for mig.

- F. T. Den 1 September kom den kjære Dorthé og hendes Mand tilbage fra Norge til vor store Glæde. Den 2 Sept. bagte jeg en hannoveransk Kage, som smagte meget godt og blev skaaret ud i store Stykker. Hr. Maurenbrecher var her med sin Familie.

- P. T. Den 3 September er Gartner I. G. Hentzel kommen i Tjeneste hos mig. Hans aarlige Gage er 130 Rd., til Brændsel 12 Rd., i alt 142 Rd., hvilket er tilstaaet ham i Contracten.

Den 17 Sept. har jeg fæstet Tjener Andreas ugevis à 4 Mark om Ugen.

Den 25 var det Regn om Morgenen, henimod Middag smukt Solskin og meget varmt. Barometret faldt henimod Aften meget

¹⁾ Frisch var gift med Tuteins Datter Dorothea og ejede paa det Tidspunkt en Landgaard i Hjortespring.

dybt ligetil 26 Gr. og næste Morgen, den 26, stod det endnu der, henimod Kl. 9 var det steget noget, og henimod Aften var det i det hele steget 6. $\frac{1}{2}$ Linier.

F. T. Den 10 October har vi spist en Ret grønne Ærter.

P. T. Den 22 8ber er vi alle rejst til Staden.

1786.

F. T. (Fritz Tutein). Den 30 Januari var jeg med min Svigerfader¹⁾ her. Det var ikke videre smukt Vejr, og Pennen, hvormed jeg skrev, var endnu mindre smuk i Henseende til Blækket, der var ganske miserabelt.

P. T. Den 27 Feby. var jeg taget herud med Hr. Dodt²⁾; det var koldt og sneede; der var megen Is alle Steder og det var vanskeligt at gaa.

Den 17 Marts er til min store Sorg Fru Generalinde Classen³⁾ død.

Den 3 April har jeg for første Gang hørt Storken knebre. Det var meget smukt Solskin, men der var endnu meget Vand og Is i Haven, Søen var endnu saa belagt, som om man kunde gaa over den til Frederiksdal.

Den 18, 19, 20 April var jeg her med Sophie og Friederica. Det var meget smukt Solskin, der er lagt Ærter langs Stakitet.

Den 23 April betalt Gartner Hentzel hans halvaarlige Løn med 65 Rd.

Den 25 April lagt de første Cartofler i 17 Bede. Købt paa Major Pflugs Auction⁴⁾ et Hjørneskab a 9.4.8. — 2de Frugtkurve og 3 Stkr. Glassur.

Den 22 April har Brolæggeren begyndt at belægge min Gaardsplads med Sten.

Den 3 May var jeg og Fritz til Ernst Jørgensens Begravelse. Han har i 10 Aar tjent i min Forretning som en retskaffen, ærlig Mand, hvis tidlige Død jeg meget beklager.

Den 3 May er jeg kommet herud med min Familie. Det var en raa kold Blæst; man maatte lægge i Ovnen. Dog saaes de første Svaler.

Den 8 May har jeg seet nogle faa grønne Træer i Skoven.

Den 9 May. Accorderet med den herværende Barberer om, at han for 9 Mark Kvartalet skal rage mig hveranden Dag, ogsaa hvis en ekstra Ragnig bliver forlangt.

1) Hofleverandør Wraatz.

2) Agent Dodt, Ejer af Lyngby Mølle 1777—1795.

3) Anna Elisabeth Fabritius, 1. Gang gift med Baron Iselin, 2. Gang med Generalmajor Classen. — † 17/3 1786.

4) Major Chr. Carl Pflug ejede Ulrikkenborg 1776—90.

Den 10 May havde vi den første Regn her. Om Morgenen en heftig Storm fra Syd. April havde smukke Dage med Solskin. Til Dato har de fleste Dage i denne Maaned været kolde med skarp Luft. Man maatte lægge i Kakkelovnen.

Den 11 May har jeg lagt de første Cartofler i 3 Bede ved Kongevejen.

Den 15 May. Tappet et Oxehoved Rødvin: 242 Bouteiller. De nordiske Flasker bliver nu daarligere lavet end før. Ved Begyndelsen af Flaskebugen er de især tynde og for det meste af saa mærkt Glas, at man ikke kan se igennem det.

Har plantet 12 Vinranker og 3 Sveskeblommetræer fra Lubeck.

F. T. Søndag den 21 May var Lindetræerne i Alléen endnu ikke udsprungne.

Fru Tutein: Den 10 Juny har hele Familien foruden Hr. Zoega for første Gang spist hos Dorthe Frisch, hvor vi morede os meget.

P. T. Den 15 Juny overnattede Hr. Olte her sammen med Hr. Hauber og Zoega. Den 17 kom der en Murer, der begyndte at arbejde ved Middagstid.

Den 1 July. Af 200 Tagsten har jeg faaet 107 Stkr. tilovers.

Den 9 August. Gartneren har fra July til Dato leveret mig 8 Meloner og endnu 9, og solgt flere.

Den 20 8ber tog vi ind til Staden.

1787.

Den 20 May har vi først taget Ophold her, paa Grund af Feber, som Friederica og derefter jeg havde, kom vi saa sent paa Landet. Frisch, der ogsaa havde haft Feber, kom med Kone og Børn herud for at tage videre til Ørholm. Dette Foraar har vi haft meget Solskin men ogsaa bestandig kold og tør Øst-Nordøstvind. Her fandt vi alt smukt og grønt, enkelte Træer i Blomst, ligesom ogsaa Jordbærrene. I dette Foraar har jeg anlagt endnu 7 Aspargesbede.

Den 25 May tappet et Oxehoved hvid Vin. 276 Bouteiller klare, 3 uklare.

Dorthe Frisch: Den 5 Juny kom jeg herover med mit Barn. Den 6 morede Ricke og jeg os saa hjerteligt, at vi 3 Dage derefter havde ondt i Kæberne.

P. T. Den 7 Juny var vi i Ørholm og spiste første Gang til Middag dér. Om Natten havde jeg en heftig Colik, som udmattede mig meget. Den 20 Juny har jeg plantet afskaarne Vinranker, som var stukket i Jorden om Foraaret, i Urtepotter og sat dem under en Mistbænkrude.

Den 25 August tappet et Oxehoved hvid Vin, 256 Bouteiller klar, 7 uklare, i alt 263.

Fru Tutein: Den 24 August kom Hr. Zoega og Andersen fra Norge, Tutein¹⁾ med Kone og 2 Børn og Fritz med Kone herud og overnattede.

Den 31 er den lille cattunbetrukne Stue blevet malet.

P. T. I Slutningen af August og Begyndelsen af 7ber er to Kvarterer af Haven blevet frisk beplantet med Jordbær. Fra Begyndelsen af October til den 9de har vi haft de skønneste, varme Sommerdage. Den 9 October har jeg af Kælderen taget 192 Bouteiller hvid Vin, saaledes at vi i alt fra den 20 May til den 11 October, hvor vi tog til Staden, har drukket 350 Bouteiller hvid Vin.

1788.

Den 31 April for første Gang sovet her.

Den 10 May tilbragt 2 Dage af Pintsen her.

F. T. Natten mellem den 10 og 11 May blev Skoven næsten helt grøn.

P. T. Dette Foraar har jeg endnu anlagt 5 Aspargesbede, saa der nu i alt er 27 Bede.

Den 17 May er vi alle kommet herud; smukt Solskin, men kold og tør Nordøstvind. Ingen Regn. Jeg har ladet plante 10 højstammede Kirsebærtræer paa de 3 Huk ved Vejen, købt hos Mohr.

I dette Foraar har jeg ligesom forrige Aar sat Vinranker i afskaarne Stykker under Mistbænkruder, dels fra Drivhus, dels i Drivkasser. Dette er den bedste Maade hurtig at faa gode Vinstokke paa. De i forrige Aar saaede Kirsebær og Blommer er komne godt op i Foraaret; man maa lægge Kirsebærrerne i Jorden med Kødets paa, ellers kommer de ikke op.

Fra den 24 May til den 27 har vi haft ret varme Dage med tørre Vinde. Den 28 har det begyndt at regne noget, hvilket Jorden trænger meget til.

Fra den 17 Juny til den 27 har vi haft Varme med tørre Vinde. Fra den 27 om Eftermiddagen til den 30 god Regn, som opfriskede Jorden.

Den 7 og 8 8ber har jeg plukket min Frugt af Træerne. Faa Æbler, temmelig mange Pærer.

Den 10 October tog vi til Staden. Vi har haft smukt Vejr i October Maaned. I December den 28 eller 29 er vor kære Ven Johannes Zoega død. Vi har mistet en tro og oprigtig Husven. Han havde et klogt og klart Hoved og dertil et retskaffent Hjerte.

1789.

Vinteren var hæsliig med Sne og stærk Frost. Den 21 April var

¹⁾ Peter Tutein g. m. Købm. Tuteins ældste Datter Pauline.

jeg med min Kone her. Ingen Sne i Haven og ingen Frost i Jorden.

Den 7 May har jeg tilbragt en Nat her med min Kone og Friederica. Engen var grøn, men intet Træ udsprunget. Det var St. Bededag. Jeg befandt mig rigtig vel.

Den 14 May har jeg atter sovet her en Nat. Enkelte Træer i Skoven og Haven var grønne. Ingen Asparges i de gamle Bede, derimod i de sidst anlagte. Alt bar Spor af Frost. Abrikos-træerne har lidt endnu mere, en Del unge foruden nogle Kirsebærtræer er gaaet helt ud, ligesom ogsaa en Del Vinstokke. — 200 Flasker Vin i det lille Kammer er i Vinter dels gaaet i Stykker, dels frosset i Flaskerne. Vi besøgte ogsaa Ørholm og besaa den ny Mølle. Det var smukt grønt, der mere end her.

Den 28 May er vi først taget herud i meget varmt Vejr, og 3 Dage derefter har vi i Pintsen spist hos Frisch¹⁾.

F. T. Da vi tog herud den 28 May var det en saadan Hede, at jeg nær var blevet forrykt i min lille Hjerne. Dagen derpaa kom jeg mig imidlertid, da det var blevet ganske koldt. Hr. Brosseo gjorde os en Visit, hvor han roste Soldaterstanden meget, men jeg var dog ikke villig til at lade mig hverve.

Den 31 May, første Pintsedag, var vi til Middag paa Ørholm med Andersen, Trants og Lund; vi morede os meget godt. Om Eftermiddagen var vi ude et spasere, hvor det blæste saa liffligt, at vi knapt kunde holde os paa Benene. Dagen derpaa havde vi fremmede: Wraatz, Colmans og flere. Der blev nydt en Hamburgerskinke med megen Appetit og Paaskønnelse, hvilket glædede mig meget. Om Eftermiddagen blev vi regaleret med Musik paa Søen, dog undte Regnen os ikke længe denne Fornøjelse, men vi maatte tilbage til Huset, hvor Pauline og jeg ikke sparede vore Fingre og Struber for at underholde Selskabet.

P. T. Den 2 Juny accorderet med Maler Møllendorph om at male det røde Plankeværk og Huset samt Keglebanen for 32 Rd.

F. T. Den 18 spiste vi i Ørholm med den svenske Hr. Rohenbourg og morede os udmærket. Jeg fik imidlertid Feber og har i 10 Dage haft store Smærter i Ryg og Hoved.

P. T. Den 28 og 29 — 1, 2, 3 og 4 July Storm, Regn og Kulde. Tilsyneladende nu mere Regn den hele Maaned; især Regn.

Den 11 October tilbage til Staden.

1790.

Den 20 Marts har vi tilbragt nogle Dage her. Det var herligt

1) Justitsraad Frisch ejede Ørholm fra 1787—93 og drev der en Le- og Skæreknivfabrik.

Vejr. Den hele Maaned var behagelig. I det hele taget var Vinteren mild og ogsaa uden Sne.

Den 16 Februar begyndte Tømmerfolkene at arbejde med at sætte en 2 Etage paa Forhuset istedetfor Quisten eller Gavlen. Efter Accord med Tømmer- og Muremester skulde de være færdige midt i April. — April er begyndt med raa Østenvind og meget tørt Vejr til Dato, den 8 April. Kjøbt 13 Frugttræer i Wirum, de høystammede til 4 Mark, de lavstammede til 2 Mark. Jeg har ogsaa i de sidste Dage sat 10 Stkr. Brasen fra Staden i Fiskeparken.

I Begyndelsen af Marts lod jeg ved Jens et nyt Gulv lægge i Spisestuen, men jeg er ikke tilfreds med hans Arbejde. Jeg har ogsaa købt 2 Favne Brænde a 25 Mark. Sidst i Marty og i Begyndelsen af April har jeg imod Øst plantet Vinranker. I Begyndelsen af April har jeg ladet det nederste Stk. Eng beplante med Træer og Pile.

Den 16 April har jeg igen sovet her med min Kone. Den 23 Nøber 1789 har jeg fæstet Gartner Petersen for en Løn af 100 Rd. og 10 Rd. til Brændsel, og hvis han retskaffen forstaar sine Sager 5 Rd. Forhøjelse næste Aar, og igen 5 Rd. det følgende Aar.

Fra den 11 April til den 16 har vi haft Frost med Snee og Hagl. Mellem den 15 og 16 en meget heftig Storm om Natten til Kl. 2½. Den 17 for første Gang hørt Storcken. Hele April var meget kold med stadig Østenvind, først den 30 blev det mere stille. Den 29 April har jeg ladet plante en stor Del nordamerikanske Popler med Rødder og ladet stikke andre uden Rødder, ogsaa paa Holmen har jeg forsøgsvis ladet stikke nogle.

Den 29 April er Tømmerne blevet færdige. — De Brasen, jeg satte i Parken er ædt af Fiskeodderen. Det lønner sig ikke kunstig at sætte Fisk i Dammen.

Den 11 May er Murerne endelig blevet færdige.

Den 12 May har jeg ladet plante 98 Stkr. Hollændertræer.

Den 7 og 8 August har jeg ladet forskellige unge Træer, der var uddragne af Kærner, pode: Kirsebær, Blommer og Æbler.

Fru Tutein. Juny og July. Intet særligt forefaldet uden daarligt Vejr, kold Regn og Storm. Vi havde vor Søn, Fritz, som gennemgik en Brøndkur med Kone og 3 Børn hos os; Madam Wagner og Døtre, Madam Andersen, Madam Trant, Hr. Koblaufs var ogsaa afvekslende hos os.

I August var Dorothea Frisch med 2 Børn hos os, efter at hun var kommet op af sin Barselseng.

Den 6 August ankom Diederich Tutein¹⁾ lykkelig fra Vestindien.

Vi var just paa Besøg hos Hr. Preisler²⁾, hvorfra Jeg, Friederica og Dorchen blev hentet hjem. Min Mand var allerede rejst til Byen. Den 23 holdt vi Forlovelsesmiddag for vor Datter og Diederich, hvortil Gud give sin Velsignelse.

[Herpaa følger 3 Linier overstregne med Blæk. Under Blækket skimtes disse Ord]: De nyforlovede synes i hvert Fald at være ganske forlibte i hinanden.

Endnu er Vejret regnfuldt og blæsende, og det ser slemt ud for Høsten.

P. T. Den 1 Sept. Stor Skildpaddesmaus med 24 Personer, blandt hvilke Hr. Rothenborg, der efter Spisningen vendte tilbage til Sverig.

Fru Tutein. Den 8 var en fortræffelig Dag, hvor jeg tørrede Svedskeblommer, mens Frisch, Fritz og Trant var i Wallø med deres Koner. Den 10 kørte vi til Staden for at se paa Illuminationen³⁾. Vi har sjælden en Dag uden Regn, ogsaa i Dag har vi det elendigste Vejr. Taalmodighed overvinder alt.

F. T. Den 8 October forlod vi for Alvor det kjære Lyngby for at tage ind til Byen, og da det for mig er sidste Gang, kan jeg ikke andet end være rørt og taknemlig velsigne dette Sted, hvor jeg nød saa mange Glæder, og Ønskerne om, at mit Livs kommende Dage maa være ligesaa gode som de svundne, vaagner idag med dobbelt Styrke i min Sjæl, da jeg nu snart skal betræde en ny Livsbane, dog vil jeg gøre det med et glad Hjerte og takke den al gode Gud for hvert glad Øjeblik, jeg her nød hos de bedste Forældre og i Selskab med kærlige Venner.

P. T. Fra den 12 til den 15 October har jeg boet her med min Kone i den Tid, Murerne maatte lægge Taget om, de fem underste Rækker Sten ud til Landevejen. Gud være lovet for den Sundhed, jeg og min Familie har nydt denne Sommer. Den 14 og 15 en heftig Storm ligesom en Orkan.

1791.

Fru Tutein. Den 11 Febr. var jeg med min Mand en Tur herude i mildt Vejr, som det overhovedet har været baade denne og forrige Vinter. Vi opholdt os i den lille, varme Stue, som ventede os her, og hvor Hertzbergs Kone holder smukt rent. En Mistbænk og en Drivkasse var færdige.

P. T. Den 24 Febr. var jeg med min Kone i Lyndbye. Jeg morerede mig ikke synderlig. Luften var kold og skarp.

1) f. i Mannheim 1751, Grosserer i Kbh. 1798, g. m. Friederica Tutein 1790.

2) Prf. Kobberstikker Preisler ejede den Gang nuv. „Gramlille“.

3) I Anledning af Kronprinseparrets Indtog.

Den 27 var jeg herude med Peter og hans 2 Børn, ligeledes i koldt og skarpt Vejr. Jeg havde den Fornøjelse at se, at Hertzberg havde udplantet mange store Stikkelsbær og anlagt 2 Artiskokbede.

Den 6 April har jeg sovet her 3 Nætter med min Kone.

Den 7 har jeg sat Gartner Petersen, hans Kone, Svigermoder samt Børn paa Døren og sendt dem til Jonstrup. Det er det værste Pak, jeg i mit Liv har haft i min Tjeneste.

Den 8 lod jeg Hertzberg plante en Del amerikanske Popler og Pileskud af ret god Sort. Vejret har til Dato været temmelig mildt i Januar, Februar og til Midten af Marty, derefter megen Regn, mest graa Dage og kun lidt Solskin.

Fru Tutein. Den 19 April var en overordentlig Sommerdag, og den 20 var vi med Md. A. og Hr. V. ogsaa nogle Timer her i godt Vejr.

Den 28. Igen herude for at blive i 3 Nætter. Dette Foraar er ganske usædvanligt. Mange Træer som Castanier og unge Pile og ogsaa her og der Bøge staar med Blade og nogle Kirsebærtræer blomstrer.

P. T. Den 29 April var Hr. og Madame Riegelsen sammen med Md. Wagner og Lotgen her. Den 28 har vi spist de første Asparges. Samme Dato har jeg begyndt at drikke en blodrensende Drik af Chochiliar, Kørvel, vild Cigorie og en Smule sur Camfer.

Den 2 May er Peter Tutein med Kone og Søn Carl rejst til Kiel med god Vind.

Den 3 tog vi til Lyngbye. Den 4 Kulde, Hagl og Sne. Den 5 atter megen Hagl, ogsaa Nattefrost. Den 6 saaet 3 Huk med Kløver men først bestrøet dem med 4 Skæpper Kalk.

Henriette Riegels. Le 20 May 1791 j'ai été ici à Lyngbye avec ma mère, ma soeur, et mon mari, nous y fumes reçu avec les temoignanes d'une vraie amitié par Monsieur et Madame Tutein, aussi le souvenir des tems passés, et des agréments, dont j'ai joui dans cette maison ne s'effacèrent jamais de de ma mémoire.

Henriette Riegels.

P. T. 29 May er Pouline med Emilie kommet herud efter overstaede Mæslinger.

7 Juny er begge bragt tilbage til deres Pension hos Madam Klein. Kløveren, jeg saaede d. 6 May er kommet op i Løbet af 3 Uger.

D. 10—11—12 Juny meget koldt med heftig Stormvind.

D. 22 Juny var det saa koldt, at man godt havde kunnet taale at lægge i Kakkelovnen, Vind, Hagl og Regn.

Fru Tutein. Den 25 May blev Edward syg paa Fabriken, dog uden Mæslinger.

26. Idag er det den første varme Dag i lang Tid.

D. 7 Juny. Begge de ældste Børn er atter sendt til Staden og Mæslingerne Gud være lovet forbi.

P. T. Den 2 July kom en Mursvend med en Dreng for at takke Gartne-rens Hus med Straaknipper. — 5. Megen Hagl med Storm og Regn.

6. En Snedkerlærling ankommen.

D. 12 rejst til Helsingør med Von Gehren, d. 14 atter hjemme.

D. 15 akkorderet med Mursvenden om 5 Sk. Timen for Fyraften-arbejde.

Den 27 July gik Mursvenden herfra.

D. 3 August 4 Vogne Tørv, 172 Snese.

Den 6 August var Snedkerlærlingen færdig med sit Arbejde.

Den 26 Aug. har Koen kælvet. Den stod gold fra 1 July.

Den 17 Sept. Tappet et Oxehoved Rødvind, deri kun 245 Bout. Deraf 45 Stk. gaaet itu paa Grund af, at et raaddent Brædt var faldet ned, NB. Den 15 dennes har vi spist en Skildpadde.

Den 21 7^{ber} var Koen til Tyr.

Den 26 7^{ber}. Har begyndt at bruge Salvie og Myrter til Tænderne.

Fru Tutein. En saa fortræffelig Høst, saa helt igennem skøn synes jeg, at jeg aldrig har oplevet. Nu tager vi d. 14 8^{ber} herfra, fordi de rejsende vender hjem i næste Uge, ellers vilde vi have tilbragt endnu en Uge her. Gud være lovet, at gamle og unge er raske.

1792.

P. T. Den 21 April. For første Gang sovet nogle Nætter her. I den store Kasse et Ferskentree i Blomst uden Vindu. I Druerkassen en Stok med enkelte Blade.

Foraaret var i det hele taget koldt med raa Østenvind, som ud-tørret Landet. De vilde Træer er endnu meget tilbage.

May 6. Har fundet forskellige Træer i Skoven grønne. Solskin men skarp, tør Luft og om Natten Kulde og megen Rim.

Den 8de May. Sat Vinduer for de store Kasser.

Den 9 & 10. En skærende kold Vind, Fyr paa Ovn, om Eftermiddagen Hagl og Sne.

Den 11te. Atter Hagl og Sne. Jorden, der støder op til Boden-hoff bestrøet med Kalk og tilsaet med 5 Pund Kløverfrø.

Junius. Den 6—8—10 & 12 havde jeg Feber.

Den 12te Eftermiddag begyndt en Chinakur.

Den 17de May kom Tømmerfolkene for at opføre Lysthuset. Blikkenslageren har tilbragt 14 Dage med at lægge Taget¹⁾.

Den 17de Juny har jeg set de første Drueblomster paa en Stok.

Den 4de July har jeg bestrøet den midterste Eng med en Tønde Kalkmel og saaet 8 Pund Kløver deri.

Den 17de July. Tappet et Oxehoved Hvidvin med 262 Flasker.

Den 31 Aug. Plukket den første Klase Druer, men ikke fuldkommen moden.

Fra den 11 Sept. til den 12 Oktober plukket 317 Stk. Ferskener og 423 Klaser Druer i Drivhuset.

Den 6 ⁸ber er Poulina med hendes to Børn og Etatsraad Trant vendt tilbage fra Haderslev.

Den 12te October er vi taget ind til Byen. Gud være lovet for den Sundhed, han lod os nyde denne Sommer.

1793.

Den 7de May har jeg med min Familie sovet her nogle Nætter. Smukt Vejr, Solskin med temmelig megen Blæst. Nogle Træer i Skoven er allerede grønne, men i Haven er ingen Linde udsprunget. Til Dato den 29 May meget ustadigt Vejr, nogle Dage varmt men gennemgaaende stærk Blæst, raa, kold Luft med Hagl og idag temmelig megen Sne deriblandt. Intet Foraar har jeg set saa stærk en Nedbør.

Midt i May har min Gartner Ahrentzen podet forskellige Kirsebær og Blommetræer. Han roser sig af sin Kunst. Tiden vil vise det; alle mine Gartnere hidindtil har ligeledes rost sig selv og ingen har saa meget som frembragt en Kvist. De fleste er uvidende, fulde af Praleri, dovne og forsømmelige og for det, som ikke er fuldkomment har de Udflugter til deres Undskyldning.

I Natten fra 29 & 30 har det frosset saaledes, at der paa Vandet var en $\frac{1}{4}$ Tomme Is. Formodentlig er Blomsterne paa Kirsebærtræerne og Blommetræerne frosne.

Den 3 Juny fik jeg et nyt Anfald af Feber. Samme Dag og den 5 lod jeg Kløveren slaa, og min Gartner kom tilbage fra sin Faders Begravelse, hvor han til min Misfornøjelse havde opholdt sig $2\frac{1}{2}$ Dag og forsømt min Have.

Den 9 begyndte jeg en Chininkur. Til den sidste Aug. har jeg 3 Gange slaaet Kløverstykket. Fra Nürnberg har jeg i dette Foraar anskaffet 23 Stkr. Blommetræer, af hvilket intet er slaaet an. I August har jeg talt mine Ferskener. I alt 523.

Den 30 Aug. har jeg som Forsøg saaet et Parti Stikkelsbær.

¹⁾ Lysthuset er den Pavillon, som nu er flyttet til Dr. Lemches Have, Rustenborgvej 7.

I August og September var Vejret meget fugtigt med kun lidt Solskin. Mine Ferskener og Moorbær uden Smag, mere sure end søde. Der var megen Blæst i disse Maaneder, kun lidt af Kirsebær, Æbler og Pærer, hvorimod mange Stikkelsbær. I Efteraaret har jeg gødet alle mine Frugtræer, fordi jeg har bemærket, de mangler Næring.

Den 14 October tog vi ind til Staden. Gud være lovet, at vi i denne Sommer har været raske.

Den 27 Xber har jeg ladet Arends saa Askefrø paa Holmen.

1794.

Fru Tutein. D. 26 April har vi opholdt os her i 2 Dage og Nætter i dejligt Vejr, som har været fra Midten af April, hvorfor ogsaa de fleste Træer i Skoven er grønne. Kirsebærtræerne blomstrer; det er et overordentlig smukt Foraar. Dog har May Maaned ikke været saa smuk megen Blæst afvekslende med Regn. Sædejorden og Engen staar herligt. Den 9 May tog vi helt herud.

P. T. Den 9 May kom vi alle herud.

Den 22 saa jeg, at de saaede Stikkelsbær var skudt op, ogsaa Balsaminerne blomstrede. Gartner Arends gav jeg hans Afsked paa Grund af Utroskab, da han i Vinter har omhugget 26 vilde Træer. Han forstod sig lidt eller intet paa sin Metier, var doven og ligegyldig.

Den 21 July har jeg fæstet Chr. Mansfeld som Gartner. Det første Aar faar han 130 Rd. i Løn og 10 til Brændsel. Det andet Aar faar han en Forhøjelse af 10 Rd., hvorved det skal blive, saa længe han bliver.

Den 26 July havde jeg i mine Ferskenkasser 460 Stkr. Af Druer har jeg kun haft faa og smaa.

Den 8 8^{ber} har jeg lagt 36 Ferskenkærner.

Fru Tutein. Den 20 8^{ber} er jeg taget herfra, efter at jeg har været nogle Dage alene her, og tilbragt dem fornøjelig i godt Vejr. Det har i det hele taget været en smuk, frugtbar Sommer og en god Høst. Friederica har kun været her lidt paa Grund af sin Barselseng. Ellers er alt Gud være Lovet godt.

Pauline Tutein.

1795.

1794.

P. T. Den 29 April har jeg overnattet herude med min Kone nogle Dage.

Den 1 May har jeg tilbragt nogle Nætter her med min Kone. — Herlige, skønne Dage.

Den 3 blev det Blæsevejr og til Dato, den 12, da vi alle kom herud, har vi haft Blæst, Hagl og Sne. Megen Nordenvind, som

opholdt Capt. Schmit og Koets i Sundet. Idag den 13 en smuk Morgen, men ved Middagstid Sne, koldt og daarligt Vejr til den 3 Juny.

NB. Den 5 Juni udbrød der Ild paa den gamle Holm. Ilden forplantede sig til Husene ved Canalen og vedvarede fra Fredag til Søndag den 8. En stor Del af Staden blev ødelagt. Gud være takket, at han skaanede mig og min hele Familie.

Den 24 July, en Fredag, er der sat Ild paa Frisch's Hus¹⁾ af hans Tjener. Om Morgenen Kl. 3 brød Ilden ud af Taget. Den blev imidlertid i Tide slukket. — Denne Karl havde opbrudt sin Herres Chatol og stjaalet henimod 350 Rd. Ved at sætte Ild paa vilde han skjule sit Tyveri. — Dette Aar har jeg ingen Ferskenes, da Træerne alle ere syge.

Fru Tutein. Den 16 8^{ber} 1795 er vi draget herfra til Byen. Vi har ikke haft megen Varme i Sommermaanederne. Fra Midten af August blev det imidlertid et saa fortræffeligt varmt Vejr, at Høsten Gudskelov faldt herlig ud, og der overalt blev rigelig indhøstet. Den kære Gud har ladet os alle tilbagelægge denne Sommer sunde og glade undtagen Friederica, der har mistet sin lille Datter paa $\frac{3}{4}$ Aar. Førrige Søndag har vi her fejret min Mands Fødselsdag. Det var imidlertid elendigt Vejr, og der blev spillet Kort ved tre Borde. Honoré, Wraatz, Testrup, Joost, Lund var Vennerne.

1796.

P. T. Den 14 April har jeg sovet en Nat her med min Kone. Den 21 ligeledes, det var smukt Vejr.

Den 21 May kom vi alle herud. Vejret var koldt med Sne og Regn. Nogle Frugtræer ved Plankeværket stod i Blomst. Dette Foraar blev min første Ferskenkasse forsynet med nye Træer. April var smuk med Solskin. May var ustadig med Sne, Regn og Kulde.

Den 27 May tappet et Oxehoved Rødvind, 260 Bouteiller, 7 uklare.

Den 14 Juny fik jeg den gule Feber med Smerter i Maven ved de korte Ribben og langs Rygraden.

Fru Tutein. Den 20 8^{ber} er vi taget ind til Byen. I denne Sommer var Familien lidt spredt idet Peter og Sophie var rejst, og den gode Pauline kom til Skade med sit Knæ, hvormed det endnu ikke er bedre, og min Datter Frisch laa i Barselseng med en Datter. Vejret var koldt til den 6 August. Druerne er ikke rigtig modne, dog har den store Høst været velsignet. Gud være lovet.

P. T. Jeg har haft 737 Stkr. Vindruer af Kasserne, dog der imellem

¹⁾ Frisch ejede den Gang Vodrofgaard ved St. Jørgens Sø.

mange smaa, ogsaa dette Aar mange Stikkelsbær, faa Jordbær, Abrikoser og Æbler, og næsten ingen Pærer. I det første Stykke Eng har jeg ladet Hornspaaner udstrø paa et Stykke, hvor Græsset er kommet særlig stærkt op; ogsaa i et Stykke Cartoffelland har det vist sig af god Virkning.

Den 6 8^{ber} har jeg sendt til Lyngbye 2 Ferskentræer fra Potsdam Engehaugen. Det skal være overordentlig store Frugtarter.

Den 12 X^{ber} modtaget og fortæret de sidste Vindrue.

Sommeren var mere kold end varm, men den 6 Aug. begyndte det at blive varmere.

1797.

Den 17 January har jeg købt Cattunfabriken¹⁾ af Iselins Arvinger.

Den 11 May er jeg ankommen til Lyngbye med hele mit Hus.

Den 1 May er Kudsken Søren kommen i Tjeneste hos mig.

Den 18 May er Dorothea og Friederica samt deres Mænd afrejst til Hamburg og videre. Hvorhen deres Tur gaar, maa Tiden vise.

Den 24 May har jeg lagt et Æg i en Myretue.

Den 3 Juny slog Skoldkopperne an hos Elisa²⁾. Den 8 var hun ret syg og vilde intet spise.

Den 16 Juny tappet et Oxehoved Rødvin, 250 Bouteiller, 2 i Stykker, 3 uklare.

Den 21 Juny døde Grev Bernstorff, Minister for de udenrigske Anliggender, en retskaffen Mand, som modsatte sig alle Ophidselser til Krig med Danmark. Hans Navn vil bevares i taknemlig Erin- dring af alle Indbyggere.

Den 28 havde vi en heftig Regn, som vedblev fra Morgen tidlig til den følgende Dag Kl. 10; samtidig en orkanagtig Blæst. Det ene stærke Lindetræ knækkede over, og til Dato har det regnet mere eller mindre hver Dag indtil den 10 July. Den 16 og 17 July rejste jeg med min Kone og Henriette³⁾ til Helsingør og over Fried- sburg tilbage.

Den 16 Aug. har Gartner Mantzfeld opsagt mig sin Tjeneste. Den 20 Ditto har han igen ansøgt om at blive.

Den 1 Sept. nedkom Cron-Printzessen med en lille Printz. Den 5 Ditto døde han. — 8 Ditto saet 3 Tønder Havre.

Fru Tutein. Den 16 8^{ber} —97 rejste vi alle til Byen og venter snart at se vore i Tyskland og Frankrig bortrejste Børn; behold saa

1) knyttet til Rosenvænget og Rosendal ved Østerport, gaar senere over til hans Søn Frederik T.

2) Datter af Friederica Tutein.

3) Datter af Dorothea Frisch.

længe i Byen hos os Friedericas 2 Smaa, som nu er sunde og raske. I vor Have har der været temmelig mange Æbler men næsten ingen Pærer, kun lidt af Ferskener og Druer og næsten ingen Kirsebær.

En meget vaad og kold Sommer paa nær nogle faa rigtig varme Dage. Vi levede nogenlunde raske i Ensomhed og glædede os til gode Efterretninger fra vore Børn i Haab om den Fred, som til dette Øjeblik endnu ikke er sikker. — Vor Forsyning af Brænde er betalt med 10 Rd. Favnen.

1898.

P. T. Den 23 May kom vi til Lyngbye efter at Feberen havde forladt mig.

P. T. Den 27 kom Julie¹⁾ og Augusta²⁾ her paa Grund af deres stærke Hoste.

Den 18 Aug. tog Trant og hans Kone til Staden uden at han havde kommet sig her.

Den 6 7^{ber}, en Torsdag Formiddag henimod Kl. 10 opstod der i Ordrup Ildebrand hos en Snedker, og i mindre end $\frac{1}{2}$ Time var alle Huse paa nær 4 Stkr. lagt i Aske.

Søndag den 9 havde jeg et heftigt Anfald af Tilbageholdning af Urinen. — Min Kone havde i denne Sommer en langvarig Hoste, som endelig blev kureret med islandsk Mos, kogt i Mælk.

Fru Tutein. En saa herlig Sommer, som den sidste, paastaar mange Mennesker ikke at have oplevet, ligesom jeg ikke heller kan huske det. Uagtet Tørken i July er der dog Overflod af alle Frugter. Gud være lovet for alle Velsignelser i Danmark og forunde os Fred i Europa, hvor det endnu ser mørkt ud. I Dette Aar er mange døde af Mæslinger, hver Uge 20 til 30, mest Børn. Vor kære Thalia³⁾, som vi havde saa megen Glæde af forrige Sommer, døde snart efter sine Forældres Hjemkomst af Nervefeber og led i 8 Uger mange Smerter.

Opførelsen af en ny Hovedbygning paa Fabriken er nu begyndt. Den 10 8^{ber} rejser vi fra Lyngby, og vilde allerede for 8 Dage siden være rejst, hvis Snedkeren var bleven færdig med Spisestugulvet. Skøndt det er det smukkeste Vej, er de lange Aftener trættende for min Mand.

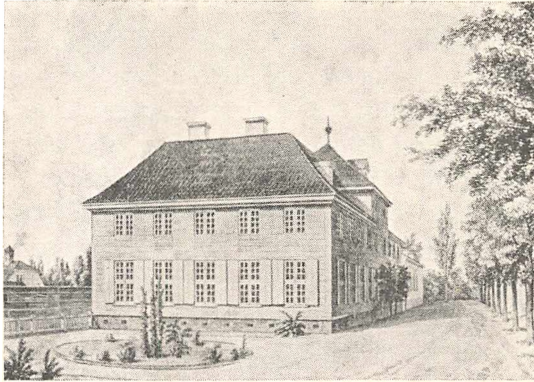
Den 13. Jeg maatte dog blive tilbage til idag paa Grund af Soldatermanøvrene, da vi har baade Officerer og menige i Indkvartering og 3 Gange har maattet bispise de sidste.

¹⁾ Datter af P. T.'s Datter Pauline, Weyses Elskede, senere g. Nolthenius.

²⁾ Søster til ovennævnte, senere g. m. Grosserer Müffelmann paa Fuglesang i Lyngby.

³⁾ Datter af Diederich og Friederica T.

Her slutter Peter Tutein og Hustrus Dagbog, som giver et Billed af en velhavende Købmands Landliggerliv i Lyngby i Aarene 1784—1799. Peter Tutein dør d. 7. December 1799 og hans Hustru, Pauline T. f. Rath 3 Uger efter d. 28. Dec. 1799. Dagbogen fortsættes af deres Datter Friederica T. og sluttet af hendes Datter Elise Tutein. Friederica dør i sin Faders gamle Gaard i Lyngby d. 16. Juli 1844, 76 Aar gammel. Chr. VIII havde købt Ejendommen til Kaserne for sin Fodgarde under hans Ophold paa Sorgenfri, men befalede, at den ikke maatte tages i Brug, saa længe den gamle Frue havde sin Sommerbolig der.

Tuteins Hus.

Strandmøllen.

Skøndt denne Mølle hører under Søllerød Sogn, er det dog berettiget at give følgende Dokument en Plads i Lyngbybogen, da den Arv, det omhandler, ogsaa omfatter Ejendomme i Lyngby Sogn, saasom Springforbi med Kro og Jorde og nogle Arbejderboliger syd derfor. Ogsaa senere i Tiden har Ejendomme i Lyngby Sogn været knyttet til Strandmøllen f. Eks. to Bondegaaarde i Lundtofte og Ørholm samt Nymølle, som købtes af Brødrene Drewsen 1854. Lyngby Kirke ejer et synligt Minde om Slægten Drewsen paa Strandmøllen, idet Møllerparret Johan Drewsen og Anne Kirstine Finkenhof har skænket det store Sølvfad, som smykker Døbefonten; ogsaa det første Fattighospital i Lyngby skriver sig fra samme Slægt, det er oprettet for en testamentarisk Gave fra en Fru Drewsen, som levede sine sidste Aar i Lyngby og døde 1804. Hun var Enke efter Assessor Jørgen Drewsen, en Broder til den Christian Drewsen, der omtales som Arving til Strandmøllen i Anne Finkenhofs Skøde. Hospitalet laa paa den Grund ved Kirken, hvor nu Lyngby-Taarbæks Kommunebygninger ligger. Slægten Drewsen har i henved 200 Aar været knyttet til Strandmøllen og i Slutningen af det 17. Aarhundrede ogsaa til Frederiksdal, hvor der en kort Tid ligeledes fabrikeredes Papir. Enkedronning Charlotte Amalie ejede begge Møller og indkaldte i 1698 den første Drewsen, en Papirmagersvend fra Lachendorf, som bestyrede Møllerne for hende til hendes Død 1714. Fire Aar efter købte han Strandmøllen af hendes Søn og Arving Prins Carl, og den gaar derefter i Arv fra Fader til Søn, til den 1889 sælges til De forenede Papirfabriker. Ejernes Rækkefølge er denne:

Johan Drewsen, den ældre 1718—34
Johan Drewsen, den yngre 1734—76
Christian Drewsen 1776—1810
Johan Christian Drewsen 1810—44
Brødrene Drewsen (Christian og Michael) 1844—65
Christian Drewsen, 1865—89.

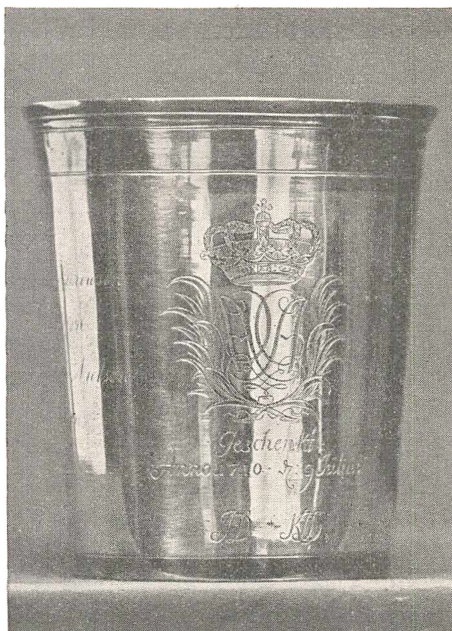
Omstaaende Billed er en Gengivelse af det Sølvbæger, Charlotte Amalie som Tegn paa sin Gunst skænkede Johan Drewsen d. æ. i Aaret

1710 og smykkede med sit Monogram. Nedenunder ses Møllerparrets Initialer. Bægeret ejes nu af en Descendent af Familien paa mødrene Side.

Udskrift

af Københavns Rytterdistrikts Skøde- og Panteprotokol, Litr. E, 2' Halvbind, 1776—82, autoriseret 30' December 1769, fol. 419 f.

Nr. 105 $\frac{C\ 7^{timus}}{1776}$ Halvfemsindtyve Rigsdaler. Jeg uderskrevne Else Margrethe sal. Drewsens Enke, fød Finchenhoff, som med mine myndige Børns og

Svogres fælleds Samtykke er siddende i ukiftet Boe efter min afdøde sal. Mand Johan Drewsen, gjør vitterlig at have solgt og skiødet, som ieg og hermed afstaaer, sælger og skiøder fra mig og mine Arvinger til min Søn Christian Drewsen og hans Arvinger:

1. Den mig tilhørende udi Kiøbenhavns Amt og Søllerød Sogn beliggende Papiir-Mølle, Strand-Møllen kaldet, bestaaende af Papiirs- og Korn Mahle-Mølle med alle Huuse og Bygninger, som der paa Stædet nu findes, samt ald den Frihed og Herlighed, som efter Privilegier og Skiøder dertil ligger og ligge bør, alt efter det min afd. sal. Mand af Ludvig Wittrog den 10de Junii 1739 meddeelt Skiøde, læst ved Kiøbenhavns Rytter Districts Birke-Ting den 29de Junii s. a. og ved Siellandsfahrs Lands-Ting den paafølgende 18de November.
2. Huuset Spring-Forbie kaldet, beliggende ved Lande-Veyen imellem Strandmøllen og Taarbeck, med alle dertil hørende Bygninger, saaledes som de nu ere og forefindes, alt efter Skiøde til min sal. Mand

- fra bemeldte Ludvig Wittrog dateret 8de April 1756 og læst ved Kiøbenhavns Rytter Districts Birke-Ting den 26de April e. a.
3. Alt til bemeldte Stæder, Strand-Møllen og Spring-Forbie, henhørende Grunde og Jordsmon, være sig Agger og Eng, Skov, Mark, Krat, Heeder, Kiær og Moeser, Fiske i Vand og Fæe, Gang, Tørve-Grøft og Lyngslet, vaadt og tørt, Ebbe- og Flodmaal, alt efter Kongl. allernaadigst til min afg. sal. Mand, Dat. 19de Maii 1767, som tilligemed dette Skiøde læses til Siellandsfahrs Lands-Ting og til Kiøbenhavns Rytter Districts Birke-Ting.
 4. Tvende Enge i Magle-Moese under Kiøbenhavns Amt beliggende, skyldende af Hartkorn nye Matricul een Tønde og sex Skiepper, med ald den Rett og Rettighed samme Enge og Hartkorn min afg. sal. Mand ved Skiøde af 29de December 1767, læst ved Kiøbenhavns Rytter Districts Birke-Ting den 20de August 1770 og ved Hirschholms Birke-Ting den 1ste October e. a., af Frue Grevinde Christiane Stolberg er overdraget og afhændet.
 5. Een mig tilhørende udi Søllerød Sogn Trørøds Bye beliggende Bønde-gaard Nr. 7, bestaaende af Hartkorn Agger og Eng 3 Tønde 2 Skiepper 1 Fdkr. og Skovskuld sin Andeel i Byens Skov 4 Skpr. 2 Fdkr. 2 Alb. med viidere tilhørende Rettighed og Herlighed alt efter det min sal. Mand meddeelte Skiøde af Johanne Marie sal. Nellemanns, Dat. den 24de September 1771 og læst ved Kiøbenhavns Rytter Districts Birke-Ting den 6te April 1772.
 6. Et mig tilhørende Støcke Jordsmon af Parcellen Nr. 13 Frydenlunds og Nærums Byes Jorder, som tager sin Begyndelse fra Kammer-Raad Søbøtgers gamle Hegn ved Schotsborg, strækkende sig imellem Dyrehaugs Rækværket og Stranden til Strand-Møllens forrige Eyendom, alt efter Skiøde meddeelt min afg. sal. Mand under det i Handelen antagne Firma Johan Drewsen & Søn af Frue General-Majorinde de Longueville, Dat. 19de September 1772 og læst paa Kiøbenhavns Rytter Districts Birke-Ting den 3die Marts 1773.
 7. Tvende Huuse, som til Beboelse for Arbeyderne ved Strand-Møllen af min sal. Mand ere opbyggede paa Strand-Møllens Grund imellem Spring-Forbie og Taarbeck, saaledes som samme nu ere og forefindes; og endelig
 8. Det til Strand-Møllens Papiir- og Korn-Mahle Værk, ifølge den imellem min afg. sal. Mand, mig og vore samtlige myndige Børn og Svogre den 11te December 1775 indgaaede Foreening, henhørende Inventarium, saasom Reedskaber og Værk-Toy til Værket og Huusholdningen henhørende Material Heste og Material Vogne, Kiør og alle andre levende Smaae-Kreaturer, Folke-Senge og Senge-Stæder, Tønder og Kar, dernæst alle Materialier til Papiir, med hvad Navn nævnes kand, som forefindes, samt Former, Filtser, Strikker med videre, som dertil kand henregnes og bruges saavel som alt Bygnings-

og Gavn-Tømmer, alle Slags brændte og ubrændte samt Mølle-Steene, Kalk, Tørv, Stald-Fourage og Brænde-Veedd, intet i nogen Maade undtagen, alt som det nu er og forefindes. Og som min Søn Christian Drewsen for alt ovenanførte som meldt er med Pandte-Obligation af Dags Dato mig fornøyet og fyldestgiort haver for den Summa 18.000 Rdl., skriver Atten Tusinde Rigsdaler, alt i Følge den 7de Post udi forommeldte Familie-Foreening af 11te December 1775, saa kiendes ieg og mine øvrige Arvinger ingen ydermere Deel, Lod, Rett eller Rettighed at have til Strand-Møllen med alt forberørte, men herved tilstaaes, at det alt skal tilhøre bemelte min Søn Christian Drewsen og hans Arvinger til tryggelig og uigienkaldelig Eyendom, frie for hver Mands Tiltale, dog Hans Kongl. May^{tts} Rettigheder i Følge Skiøder og Adkomstbreve uforkrænket i alle Maader, ligesom og min Søn Christian Drewsen eller hans Arvinger, om nogen af Dem i Tiiden ville sælge og afhænde Strand-Møllens Papir- og Mahle-Værker, skal være forbunden at iagttage den 11te og 12te Post udi foranførte Familie-Foreening ef 11te December 1775 og med Publication fra Kiøbenhavns Rytter-Districts Birke-Ting samt med 3 Ganges Bekiendtgørelse i de Kiøbenhavnske privilegerede Aviser tilbyde Vedkommende efter bemeldte 2de anførte Posters udi Foreningen Forkiøbs-Retten til Strand-Møllen, hvilke da og skal være forbunden derom at melde sig ved Kiøbenhavns Rytter Districts Birke-Ting inden 6 Uger fra sidste Publications-Dato paa det, at Strand-Møllens Eyere med Attest derfra kand legitimere sig at have opfyldt Foreeningen førend Strand-Møllen til nogen fremmed, som ey er Descendent af min afdøde sal. Mand Johan Drewsen og mig, bliver overladt og afhændet. Endelig maae dette af mig med anmodet Laug-Værge Hr. Conferense-Raad Friderich Horn egenhændig underskrevne og forseglede Skiøde, naar den i Følge Skiøde paa Bondegarden i Trørød fastsatte Recognition af 1 Rdl. for hver Tønde Hartkorn efter vedkommende Oppebørsels-Betientes Paategning herpaa til Hans May^{tts} Cassa er bleven erlagt, til Siellandsfahrs Lands-Ting, Kiøbenhavns Rytter Districts og Hirschholms Birke-Ting samt alle andre Over- og Under-Retter som min Søn Christian Drewsen maatte finde for godt paa hans egen Bekostning læses og protocolleres uden mig dertil nogen Kald eller Varsel at give og haver ieg formaaed undertegnede 2de gode Venner dette Skiøde tilligemed mig til Vitterlighed at underskrive og forsegle.

Kiøbenhavn, den 31te December 1776.

Else Margrethe sahl. Drewsens.
(L. S.)

Som Laugværge

F. Horn (L. S.)

Til Vitterlighed efter Begiering

Rested.
(L. S.)

Jacob Drewsen.
(L. S.)

At ingen anden Kiøbe-Contract, skriftlige Conditioner, eller noget andet saadant Document om dette Kiøb, som dette Skiøde indeholder, imellem os eller andre paa vore Vegne har været oprettet end den i dette Skiøde paaberaabte Familie-Forening af 11te December 1775, hvoraf Notarial-Extract saavidt Kiøbet vedkommer herved følger til Foreviisning, det kand af os med Eed bekræftes.

Else Margrethe sahl. Drewsens.

Christian Drewsen.

Af indbemeldte Bonde-Gaards Hartkorn er Recognitionen til Hans May^{ttis} Casse pr. Tønde 1 Rdl. betalt med 3 Rdl. 27 Skill., for hvilke Tree Rigsdaler 27 Skilling, som Hans May^{ttis} allerunderdanigst til Indtægt beregnes, hermed kvitteres, og saaledes ey noget imod at dette Skiøde ved vedkommende Retter antages til Læsning og Protocollering.

Lille Wærløse, den 10de Januar 1777.

I. P. Nordenberg.

For Retten læst op paaskreven.

Læst udi Siællands Landsting Onsdagen den 22. Januar 1777.

Brabrand.

Neergaard.

B. Seidelin.

Protocolleret og Attest vedhæftet af

T. Wederkink.

Udskriftens Rigtighed bekræftes.

København, den 20' April 1927.

Holger Hansen

/ *Harald Hatt.*

En Revue over en Landsby.

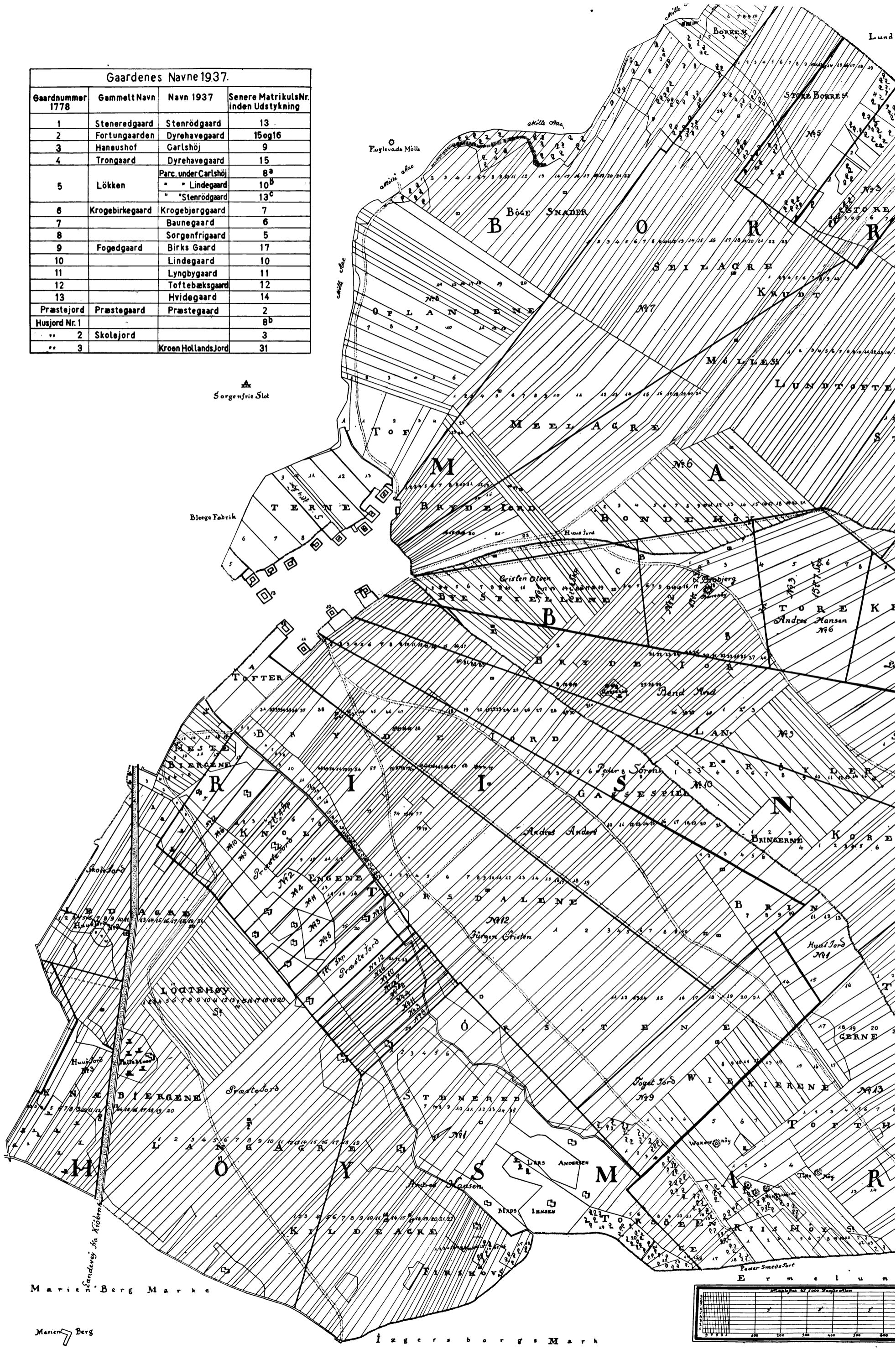
Med de fornemme maa jeg vist først begynde
for ikke strax mod Noblessen at synde.
Jeg kunde desuden være lidt flot
og begynde Revuen paa et Slot;
men det vil vist næppe kunde more,
for der bedrages kun i det store:
for fjorten Hundred faae de lappet et Tag —
for de fem de vistnok fik det gjort i Mag!
Men Bygmesteren siger: „Naa, det er godt!“ —
Ja saadan kan det gaae paa et Slot;
Saa af Noble er her just ikke ret mange,
men det kan da heller Ingen forlange:
en Greve, en Major og en skæv Assessor,
nogle Fruer og Frøkner, men ingen Professor;
af Raader Kammer-, Cancelli- og Justits-,
men ellers ingen von, da her ei er Militis.
Det er faa; men se: i saa mange Byer
tidt den Fornemste er en Jomfru, som syer.
Saa Raadet, ja Formanden er eloquent
og opfatter alt særdeles nemt;
man stundom har set ham omkring at rakke
med Træskoe paa og Hul paa sin Frakke
og steile og fortære og lyne og knuse,
saa det ordentlig kan for Ørene suse.
Saa Præsten, ja han er en vakker Præst,
man meget ofte har seet ham til Hest;
paa sin Brune han jævnlig ad Veien traver
med en gul Frakke og Støvler med Kraver;
forresten han prædiker særdeles godt
og gjæster ofte det omtalte Slot.
Saa Fogden, ja, han er nu gammel og graa,
og somme Tider han næppe kan gaae;
hans Sygdom gjør ham jo megen Meen,
han lider fornemmeligen af Steen;
forresten han er, som en Foged kan være,
og bærer sit Dannebrogsg-Tegn med Ære,
for han har gjort Meget, som Ingen veed,
undtagen han selv og hans Samvittighed.
Saa første Bonde, nei jeg beer: Proprietær,
en rigtig tyk, hvis Søn er Sekretær,
som besørger alt for gamle Fatter.

og ogsaa lidt for G.s Datter,
 med Gaarde tvende og Huse flere.
 han just ikke meget retfærdig skal være:
 een Gaard han købte jo ret maneerligt;
 men fordreied Contracten ganske gefærligt
 for at frie sig fra Tørvelevering og sligt
 og fra en forbandet Kjørepligt.
 Men han vandt, og Enden af Legen derpaa
 blev, at stakkels Mester Erik maa gaae.
 Et Huus han sig tilvendte ved en List
 i Form af en Arv, det er ganske vist;
 ved en halvdød Jyde og to Vidner, som løi,
 han lumsk sig tillistet baade Hus og Høi,
 og ustraffet øver han disse Unoder,
 for jeg skal sige: han er Fogdens Broder;
 saa er det hans Ven, denne tykke Skriver,
 hos hvem de saa lumsk deres Væsen driver.
 Om de andre Bønder er ei meget at sige,
 de er jo saa temmelig hverandre lige:
 lidt rige, brav stolte, uenige og sære
 er Dyder, som af dem holdes høit i Ære.
 Af Handlende og Haandværkere er en Hob,
 de fleste saa fattige som salig Hr. Hjob,
 da han med sit Skaar sad udi Asken;
 en hel Del af dem gaaer vel snart i Vasken,
 undtagen en Kromand, en Jøde og Jyde,
 som rigtig har lært den Kunst at snyde.
 Af Husmænd er her en meget stor Klynge,
 den næsviseste af dem er N. N., som kan synge;
 som Candidat ofte han stillet sig har
 og er lige saa ofte blevet til Nar;
 han troer sig nu født til en Rigsdagsmand,
 skjøndt han har knap meer end Hesteforstand.
 Af Trosset er her en Skare stor,
 som mest er til Gavn for de mange Kroer;
 deres største Trøst er et Fattighotel,
 hvor de han faa Lov til at sulte ihjel.
 Men hvor er den By? Ja det maa du gjætte,
 men se nu ret til, at du træffer den rette!

NB. Aftryk efter Tillæg til Folkets Nisse Nr. 422 af 2. April 1859.

Kbhvn. — Trykt hos Behrends Enke.

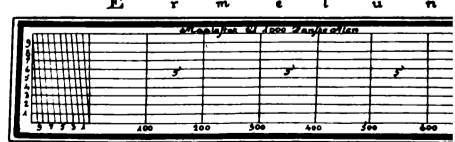
Gaardenes Navne 1937.			
Gaardnummer 1778	Gammelt Navn	Navn 1937	Senere MatrikulsNr. inden Udstykning
1	Steneredgaard	Stenrødgaard	13
2	Fortungagarden	Dyrehavegaard	15 og 16
3	Haneushof	Carlshøj	9
4	Tronggaard	Dyrehavegaard	15
5	Lökken	Parc. under Carlshøj	8 ^a
		" " Lindegaard	10 ^b
		" " Stenrødgaard	13 ^c
6	Krogebirkegaard	Krogebjerggaard	7
7		Baunegaard	6
8		Sorgenfrigaard	5
9	Fogedgaard	Birks Gaard	17
10		Lindegaard	10
11		Lyngbygaard	11
12		Toftbækgaard	12
13		Hvidegaard	14
Præstjord	Præstegaard	Præstegaard	2
Husjord Nr. 1			8 ^b
" 2	Skolejord		3
" 3		Kroen HollandsJord	31

Marieberg Marke

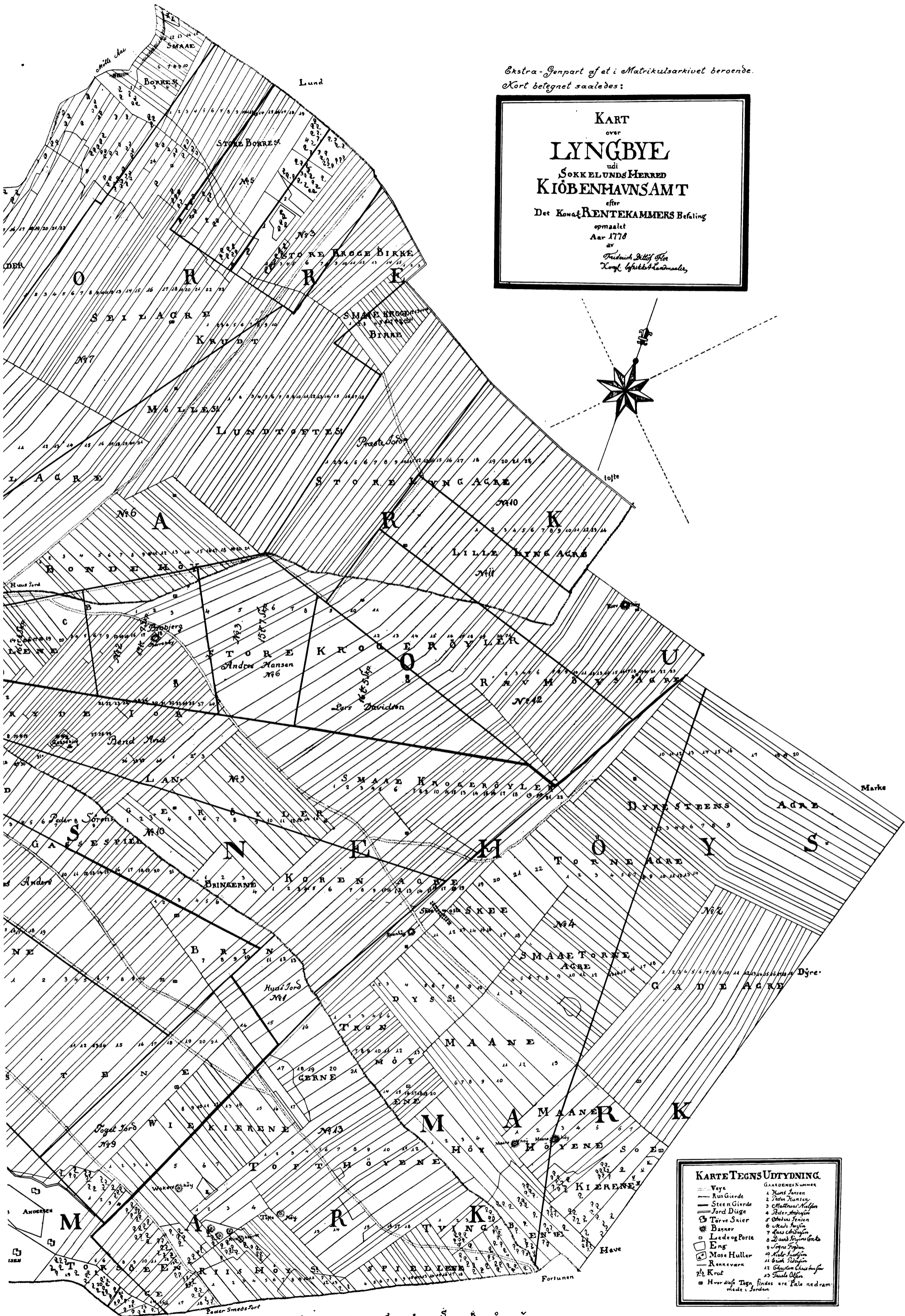
Marieberg

Jegersborgs Mark

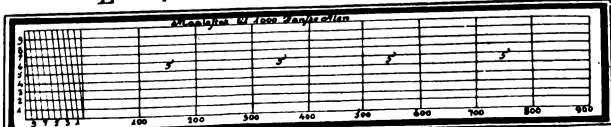
Ekstra-Genpart af et i Matrikulsarkivet beroende.
Kort beegnet saaledes:

KART
over
LYNGBYE
udi
SOKKELUNDS HERRED
KIØBENHAVNSAMT
efter
Det Kongl. RENTEKAMMERS Befaling
opmaalet
Aar 1778
af
Friedrich Ditlef Holm
Kongl. Geograph. Landmaaler.

KARTEGENS UDTYDNING.

— Veje	GAARDENSNUMMER
— Rus Gierde	1 Krest Jansen
— Steen Gierde	2 Peter Hansen
— Jord Düge	3 Mattias Nielsen
☉ Tårve Saier	4 Peter Andersen
☼ Bæsker	5 Anders Jensen
☐ Leed og Porte	6 Niels Jensen
☐ Eng	7 Lars Andersen
☐ Mose Huller	8 Jørgen Nielsen
— Renserværk	9 Niels Jensen
☐ Krut	10 Niels Jensen
☐ Hver dygt Tegn, findes ere Tale nedrammede i Jordan.	11 Niels Jensen
	12 Christian Christensen
	13 Niels Jensen
	14 Niels Jensen
	15 Niels Jensen

INDHOLD

	Side
Sang ved Deres Majestæters Kongens og Dronningens allerhøieste Ankomst til Sorgenfrie Slot den 6. Mai 1840.....	213
A. C. Tandrup:	
By og Bol	215
Fra Udskiftningen af Lyngby Bondejord i Aaret 1777.....	233
Johan Lemche:	
Lyngby Bys Bondejord paa Udskiftningens Tid.	240
Soldaterbreve fra 1864.....	251
Velkomst-Hilsen til Lyngbye Sogns Søe-Krigere den 6te April 1851	255
Sang ved Mindetavlen i Lyngby Kirke den 25de Juli 1867.....	256
En Dagbog	257
Strandmøllen	274
En Revue over en Landsby	279
